

La tipologia arquitectònica

“parlament”

al llarg del segle XIX

Mario Sierra García

Tutor: Joan Molet i Petit

Bloc temàtic: Segle XIX i Primeres Avantguardes

Universitat de Barcelona

Juny de 2014

Índex

1. Introducció.....	Pàg. 2
2. Recorregut cronològic pels principals exemples.....	Pàg. 3
2.1. Des de la Revolució Francesa fins la Revolució de 1848.....	Pàg. 3
2.1.1. Palau Bourbon (París, 1806-1810).....	Pàg. 3
2.1.2. Capitoli dels Estats Units d'Amèrica (Washington 1814 – 1826)....	Pàg. 6
2.1.3. Palau de São Bento (Lisboa 1834 – 1940).....	Pàg. 10
2.1.4. Palau de Westminster (Londres 1840 – 1868).....	Pàg. 14
2.1.5. Palau de les Corts (Madrid 1843 – 1850).....	Pàg. 19
2.2. Des de la Revolució de 1848 fins la Primera Guerra Mundial.....	Pàg. 22
2.2.1. Cases del Parlament (Ottawa 1859 – 1866).....	Pàg. 22
2.2.2. Parlament d'Àustria (Viena 1874 – 1884).....	Pàg. 25
2.2.3. Reichstag (Berlín 1884 – 1894).....	Pàg. 28
2.2.4. Parlament d'Hongria (Budapest 1885 – 1904).....	Pàg. 33
2.2.5. Bundeshaus (Berna 1894 – 1902).....	Pàg. 36
3. Anàlisi tipològica.....	Pàg. 40
4. Conclusions.....	Pàg. 42
5. Annex.....	Pàg. 43
6. Bibliografia i Webgrafia.....	Pàg. 48

1. Introducció

L'objectiu d'aquest treball és analitzar les relacions que s'estableixen entre la tipologia arquitectònica "parlament" al llarg del segle XIX i la situació política de cada país, així com el seu context històric i social. La metodologia emprada, ha estat construir el discurs a partir de deu exemples representatius de la tipologia, de països europeus i nord americans. Aquests han estat ordenats cronològicament, i separats en dos grups, prenent com a model les divisions establertes per l'historiador Eric Hobsbawm. D'aquesta manera, es situaria l'inici del període el 1789 amb la Revolució Francesa, i un segon moment a partir de les revolucions de 1848. Cada exemple es desenvolupa a partir del context de la seva construcció, el seu aspecte exterior i els seus espais representatius interiors; sempre tenint en compte les posteriors modificacions, remodelacions i restauracions que hagi pogut patir.

La idea que em va empènyer a realitzar aquest treball va sorgir arrel del cicle de conferències en commemoració al 125è aniversari de l'Exposició Universal de Barcelona de 1888, organitzat pel Departament d'Història de l'Art de la Universitat de Barcelona entre novembre i desembre de 2013. A partir de diferents exemples de pavellons de l'Exposició fets amb una clara voluntat de relacionar el seu estil arquitectònic amb la seva funció i contingut, es va establir una comparativa equiparable a altres tipologies com els Parlaments.

El tema de la tipologia parlamentària ja havia estat tractat amb anterioritat, destacant especialment a Nikolaus Pevser amb el seu llibre *Historia de las tipologías arquitectónicas*. En ell dedica un capítol sencer a analitzar d'es d'un punt de vista estilístic els edificis governamentals des del segle XVIII. Aquest capítol, tot i no centrar-se específicament en els objectius esmentats anteriorment, ha estat el punt de partida per a desenvolupar part dels exemples exposats a continuació. A banda d'aquest capítol monogràfic, sorprèn la poca informació bibliogràfica sobre el tema. Si bé els diferents Parlaments apareixen esmentats i posats sovint com exemples en tractar-se d'obres conegudes i representatives de cada país; quan es vol aprofundir en el tema la cosa es complica. És per això que bona part de la informació més tècnica requerida pel treball, ha estat extreta de les bases de dades facilitades per les pròpies pàgines web de les institucions parlamentàries.

2. Recorregut cronològic pels principals exemples

2.1. Des de la Revolució Francesa fins la Revolució de 1848

La Revolució francesa va suposar un punt d'inflexió clau per al posterior desenvolupament de l'època contemporània. Es posava fi a l'Antic Règim i les monarquies absolutistes, deixant pas a noves formes de govern on el poble, però sobretot la burgesia, van anar adquirint progressivament poder. Un dels primers indicadors d'aquest canvi van ser els nous edificis representatius. Institucions que reflexaven aquestes noves formes de govern, i la necessitat de crear uns espais per acollir-les. D'entre tots d'ells sens dubte, la tipologia que més va destacar per la seva magnitud i pel que suposava per a cada país, van ser els parlaments com a seu del nou poder legislatiu. França va ser el país pioner, i ràpidament es va anar exportant el model a altres nacions.

2.1.1. Palau Bourbon (París, 1806-1810)

La seu parlamentària de França es troba situada al Palau Bourbon, emplaçat a un extrem de la Via Triomfal, al costat de la Plaça de la Concòrdia de París. L'edifici té els seus orígens a començaments del segle XVIII en que Louise Françoise de Bourbon, Duquesa de Bourbon, filla legitimada del rei Lluís XIV i de Madame de Montespan, encarrega la seva construcció. El projecte es va designar a l'arquitecte italià Giardini, sota la supervisió de Hardouin Mansart. Les obres van començar el 1722, i poc després amb la mort de Giardini el 1724, les obres passen a mans de Jaques Gabriel, qui finalitzarà la construcció el 1728. En el procés constructiu també van intervenir altres arquitectes com Pierre Cailleteau o Jean Aubert. També cal fer esment al proper Hôtel de Lassay, estretament vinculat al Palau Bourbon. Va ser construït en paral·lel pel Marquès de Lassay, amant de la Duquesa, que va decidir fer-se un palauet al costat.¹

Les primeres modificacions de l'edifici original tingueren lloc el 1765 a càrrec del Príncep de Condé, net de la Duquesa de Bourbon, que va encarregar a l'arquitecte Soufflot ampliar per la part posterior el palau i va remodelar algunes estances. Principalment es va dedicar a enriquir els espais amb materials nobles i profusa

¹ Web de l'Assemblée Nationale de France [en línia], [Consulta: 12 de març de 2014]. Disponible a: <<http://www.assemblee-nationale.fr/histoire/palais-bourbon.asp>>.

decoració, seguint els estils del rococó; que res tenien a veure amb l'austeritat i la puresa de línies de l'edifici existent. De la mateixa manera es va construir un gran pati que unia el Palau Bourbon amb l'Hôtel de Lassay que el Príncep de Condé havia comprat als hereus del Marquès. Ja en aquesta època es va relacionar l'aparença d'aquest palau amb l'estil del Grand Trianon de Versalles, construït el 1687 per Hardouin Mansart.²

Amb la Revolució Francesa el 1789 el Palau passà a mans de l'estat, i ja al 1795 es decideix instal·lar-hi la seu del Consell dels Cinc-cents. D'aquesta primera cambra construïda pels arquitectes Jacques-Pierre Étienne i Querubín Leconte, només es conserva el "perchoir" i la tribuna. El 1809 es connecten el Palau i l'Hôtel de Lassay amb una galeria de fusta, que el 1842 es reforçarà i consolidarà. Amb la Restauració monàrquica, es retorna el Palau i l'Hôtel al Príncep de Conde, però aquest es veu obligat a llogar per tres anys a l'estat la Cambra de Diputats. El 1827 l'estat finalment comprarà ambdós edificis i s'iniciaran les obres que li donaran l'aspecte actual. Les obres s'encarreguen a l'arquitecte Jules Joly, inaugurant-se les noves estances el 1832. Es va construir una nova Cambra de Sessions, i es va avançar la façana sud pel costat del pati per crear tres espais més, entre els que destaca la biblioteca amb pintures d'Eugène Delacroix.

Posteriorment a aquestes reformes, l'edifici no ha sofert grans canvis, només ampliacions per adaptar-lo a les noves necessitats. Actualment l'Assemblea Nacional de França, a més d'aquest palau, consta de tres edificis més on s'ubiquen les oficines, arxius i altres equipaments. El primer d'aquests tres edificis es va construir el 1974 a l'altre costat de la Rue Université, i s'uneix al Palau Bourbon per una galeria subterrània. El 1986 es va adquirir un segon edifici al Boulevard Saint-Germain i finalment el 2002 un tercer a la Rue Aristide Briand. Tanmateix l'Hôtel de Lassay continua vinculat a la institució com a residència oficial dels presidents de l'Assemblea.³

Pel que fa a l'aspecte exterior, es va configurar en temps del Consulat i del Primer Imperi (1799-1814). El llavors president del Cos Legislatiu J. Fontanes encarrega la construcció de la façana nord del palau, seguint els esquemes neoclàssics de la propera

² PEVSEER, N., *Historia de las tipologias arquitectónicas*, Barcelona, Gustavo Gili, 1980. Pàg. 46.

³ Web de l'Assemblée Nationale de France [en línia], [Consulta: 12 de març de 2014]. Disponible a: <<http://www.assemblee-nationale.fr/histoire/palais-bourbon.asp>>.

església de la Madeleine. Les obres s'inicien el 1806, amb la gran escalinata, seguidament s'opta per un pòrtic clàssic format per dotze columnes d'ordre corinti i un gran frontó amb relleus de l'escultor Antoine Claudet. (Fig. 1) Inicialment al centre hi havia Napoleó a cavall amb les banderes guanyades a la batalla d'Austerlitz. En època de la Restauració, es va substituir aquesta figura per una de Lluís XVIII amb les Cartes Constitucionals, obra d'Evariste Fragonard. Amb la proclamació de la "Monarquia de Juliol" (1830-1848) es torna a modificar la part central del frontó, assolint l'aparença actual amb l'al·legoria de França vestida com a matrona romana, acompanyada de la Força i la Justícia obra de Jean-Pierre Corot.⁴

Els espais representatius de l'edifici giren entorn la gran sala on es troba l'hemicicle. Va ser construït per l'arquitecte Jules Joly, i des de la seva inauguració el 1832 ha acollit totes les reunions parlamentàries menys en tres períodes: en època de la Segona República, que a causa del nombre de diputats es van reunir a una sala provisional edificada al Pati d'Honor; entre 1871 i 1879 en que l'Assemblea es va reunir a Versalles; i durant la Segona Guerra Mundial.⁵ L'espai s'organitza a partir de la disposició de la graderia en amfiteatre amb la corresponent inclinació. Al seu perímetre s'articula una galeria a mode de tribuna de doble alçada, separada de la resta de la sala per una sèrie de columnes d'ordre jònic. (Fig. 2) Aquesta disposició de la sala, té el seu precedent en l'Escola de Medicina de París, construïda per Jacques Gondoin entre 1771 i 1776. La seva Sala de Disseccions, ja distribuïa l'espai interior a partir d'una graderia en hemicicle, coberta per una mitja cúpula cassetonada amb un òcul a l'estil del Panteó de Roma, que també va servir d'inspiració per altres espais representatius coetanis com la Cambra del Senat del Capitoli de Washington.⁶ En el cas del Palau Bourbon, hi ha un total de 577 diputats, ordenats de dreta a esquerra respecte al President, segons la seva afiliació política. La tribuna és el centre de l'espai, però a diferència de la majoria, aquí no està elevada respecte a la resta de la graderia per recordar simbòlicament que el president segueix sent un membre com els altres, escollit pels seus companys.

De l'antiga cambra dels Cinc-Cents només es conserva el baix relleu situat a la part davantera de la tribuna. És obra de Lucien Bonaparte, i representa les

⁴ NORA, P. (Dir.), *Les Lieux de mémoire*, Vol. II, Paris, Gallimard, 1986. Pàg. 2065.

⁵ Web de l'Assemblée Nationale de France [en línia], [Consulta: 12 de març de 2014]. Disponible a: <<http://www.assemblee-nationale.fr/histoire/palais-bourbon.asp>>.

⁶ PEVSER, N., op.cit. Pàg. 42.

personificacions de la Història i la Legislació.⁷ Tota la decoració de l'estança va ser pensada per projectar els valors de la Restauració Monàrquica com les dues escultures situades en nínxols darrere la tribuna del President. Representaven a Sant Lluís i Carlemany, obra de Flatters i Pradier respectivament. Posteriorment amb la Segona República, el 1848 es va modificar parcialment aquest programa escultòric, assolint l'aspecte actual amb les personificacions de la Força i la Justícia als nínxols. Aquestes van ser fetes pels escultors Desprez i Dumont.⁸ Pel que fa al sostre de la sala, esta coberta amb una volta rebaixada, decorada amb cassetons i rosetes daurades. A tot el perímetre hi ha diversos escuts d'armes i bustos de personatges il·lustres pintats en grisalla. Des de finals del segle XIX la sala ha mantingut la mateixa aparença, a excepció de les progressives modernitzacions com la instal·lació dels primers micròfons el 1945, o el primer sistema de vot automatitzat el 1959.

Recentment s'han redescobert dues petites cambres annexes a aquesta sala. La primera, coneguda com la cambra dels borratxos, ja apareix documentada a començaments del segle XIX. Va ser dissenyada pels membres de l'Assemblea, formada per dues estances còmodament moblades. Actualment aquest espai ja no existeix, ha estat reconvertit en dues oficines. La segona d'aquestes cambres, va ser descoberta el 2010 darrere una falsa paret molt a prop de l'hemicicle, es desconeix la funció exacte d'aquest petit espai interior de només 2 metres de llarg per 1'5 d'ample, que únicament contenia un banc de pedra.⁹

2.1.2. Capitoli dels Estats Units d'Amèrica (Washington 1814 – 1826)

El 1790 Washington va ser declarada capital federal, requeria doncs d'un edifici representatiu a l'alçada, que superés els anteriors capitolis com el de Virginia, construït per Samuel Dobie entre 1785-1790. Aquest es va basar en els esquemes clàssics, i especialment va prendre com a model l'estructura dels temples romans com el de la Maison Carrée de Nimes, de la que l'arquitecte va copiar directament l'esquema de

⁷ NORA, P. (Dir.), op. cit. Pàg. 2065.

⁸ Vid. supra.

⁹ *Un cachot découvert dans les murs de l'Assemblée* [en línia], Le Monde, 27 de maig de 2010, [Consulta: 12 de març de 2014]. Disponible a: < http://www.lemonde.fr/societe/article/2010/05/27/un-cachot-decouvert-dans-les-murs-de-l-assemblee_1364015_3224.html#xtor=RSS-3208>.

pòrtic i semicolumnes perimetrals.¹⁰ Primerament es va contractar l'enginyer francès Pierre Charles l'Enfant per que planifiqués el disseny urbanístic de la futura ciutat de Washington. El Capitoli es va ubicar a l'extrem oriental de la mateixa, sobre un petit turó conegut com Jenkins Hill. En paraules del propi l'Enfant, el lloc era “un pedestal a l'espera del seu monument”.¹¹ El 1792 es va convocar un concurs públic de projectes, que guanyà William Thornton, amb un projecte presentat fora de termini. Tanmateix, aquest disseny va impressionar al mateix George Washington, qualificant-lo com una síntesi perfecta de grandesa, senzillesa i adequació.¹² Aquesta primera construcció, ja va establir les directrius que s'haurien de mantenir fins a l'edifici actual. Es va optar per una construcció formada per tres cossos, el central cobert per una cúpula baixa, i els laterals dedicats al Senat i la Cambra de Representats. Posteriorment l'arquitecte Étienne Hallet, va modificar el projecte afegint un gran pòrtic octàstil al cos central. L'edifici s'inaugurà a finals de 1800, amb algunes parts encara sense finalitzar. El 1813, el país entrà en una nova guerra contra Gran Bretanya, quedant les obres inacabades per manca de fons. La situació s'agreujà quan l'any següent, les tropes de l'Armada anglesa van incendiar l'edifici. Afortunadament, una violenta tempesta va sufocar l'incendi permetent que part dels fonaments i algunes estances de la planta baixa no es cremessin. Immediatament després es va iniciar la reconstrucció i restauració de l'edifici a càrrec de l'arquitecte Latrobe, que ja havia participat en algunes millores i ampliacions de l'anterior Capitoli. Es va mantenir l'estructura general primitiva, però en la distribució interior dels espais es van modificar diversos aspectes, com l'ampliació de la Cambra del Senat. En la reconstrucció van intervenir altres arquitectes, com Charles Bulfinch, que substituï a Latrobe a partir de 1818. Aquesta reconstrucció, a excepció de la cúpula, és l'actual cos central de l'edifici. Es va optar per un estil neoclàssic, amb alguns elements decoratius típics del Barroc francès per a les parts més secundàries. Latrobe es va inspirar en construccions clàssiques com el monument de Lisícrates d'Atenes, i també obres més modernes com són les de Ledoux i Soane.¹³ Hi havia una clara voluntat de desvincular-se de Gran Bretanya i els historicismes d'arrel medieval. Tanmateix, tant la distribució interior dels espais, vinculada al sistema bicameral; com l'organització del recinte a partir de diverses edificacions, veuen molt del model anglès.

¹⁰ PEVSEK, N., op. cit. Pàg. 40.

¹¹ Web of the U.S. Capitol Building in Washington [en línia], [Consulta: 28 d'abril de 2014]. Disponible a: <<http://www.aoc.gov/history/capitol-hill>>.

¹² PEVSEK, N., op. cit. Pàg. 43.

¹³ MIDDLETON, R. i WATKIN, D. (Col.), *Arquitectura moderna*, Madrid, Aguilar, 1979. Pàg. 312.

En aquest cas es sobredimensiona l'estil neogrec, per formar el que es va considerar el primer estil pròpiament americà. Hi ha un desig de superar el pal·ladianisme britànic, per reconduir-lo a partir de les directrius establertes per la França revolucionària cap un nou model, basat en la democràcia hel·lènica en la que s'emmirallarà la recent Constitució americana.¹⁴

Davant les constants necessitats d'espai, el 1850 es va convocar un nou concurs de projectes per a configurar l'ampliació de l'edifici. Es va seleccionar el disseny de Thomas U. Walter, que proposava una ampliació per ambdós costats de l'edifici a partir de dues estructures idèntiques, que serien les noves ales laterals. També cal fer esment a la nova cúpula, elevada sobre un tambor de columnes, molt més equilibrada vers el nou conjunt de l'edifici que l'anterior de Bulfinch. Per a la part exterior es va utilitzar el marbre, i no la pedra sorrenca d'Aquia Creek de la part central, que ja presentava diversos problemes de conservació. Amb l'esclat de la Guerra de Secessió (1861-1865), les obres es van aturar i l'edifici va ser emprat com a caserna militar i com hospital. Però poc després, ja al 1862 es va continuar amb les obres, culminades el 1863 amb el coronament de la cúpula amb l'estàtua de Thomas Crawford. Aquest representa l'al·legoria de la llibertat, va ser dissenyada a Roma, i posteriorment fosa en bronze als Estats Units. El resultat final fou tot un èxit i consagrà Walter com a arquitecte dels principals edificis oficials de Washington com l'Oficina de patents, l'edifici de la Tresoreria o la Seu Central de Correus.

Entre 1884 i 1891, l'arquitecte i paisatgista Frederick Law Olmsted va configurar els jardins i els diferents espais exteriors del recinte del Capitoli. Es van construir dues terrasses de marbre a cada ala lateral, que d'una banda van afegir gairebé 100 estances interiors, i de l'altre van equilibrar visualment el conjunt vinculant-lo al pòrtic central. A més va construir una gran escalinata doble per la part posterior de l'edifici, que permetia la comunicació amb el jardí per on també s'accedia a l'interior per mitja de quatre avingudes flanquejades per arbres que confluien en aquest punt. Entre les dues escales va disposar una font monumental i una terrassa a mitja alçada de forma semicircular. Novament, es va buscar la inspiració en models anteriors europeus que es van magnificar. En aquest cas la gran explanada entre el Capitoli i el riu Potomac té el seu referent en el parc dels jardins de Versalles, on els seus jocs de perspectiva prenen

¹⁴ BUENDÍA, R. i GÁLLEGO, J., *Arte europeo y norteamericano del siglo XIX*, Colección Summa Artis, Historia General del Arte, Vol. XXXIV, Madrid, Espasa-Calpe, 1990. Pàg. 69.

una altra dimensió en els casi 4 kilòmetres que ocupa l'explanada.¹⁵ (Fig. 3) A més es van fer els primers túnels que comunicaven els diferents edificis administratius del recinte. Actualment aquest túnels formen una complexa xarxa, que disposa del seu propi metro privat.¹⁶

Els Estats Units es regeix per un sistema bicameral, que inclou el Senat i la Cambra de representants, ubicades a les ales nord i sud del Capitoli respectivament. La Cambra del Senat actual data de 1859, abans s'havia utilitzat un altre espai dins del mateix edifici, que actualment es coneix com la Cambra Vella del Senat, i s'utilitza per a reunions i actes representatius. Va ser dissenyada per Thomas U. Walter, a partir d'una planta rectangular en la que es disposen en hemicicle les 100 taules individuals dels senadors de forma esglaonada. (Fig. 4) A tot el perímetre de la sala es disposa una tribuna estructurada en forma de graderia, pensada per a l'assistència de públic, i posteriorment també la premsa. En diverses ocasions, per les seves característiques acústiques i espacials, la Cambra es va utilitzar per fer discursos, conferències i fins i tot lectures dramatitzades de poemes, fins que el 1865 es va decretar una llei per al seu ús exclusiu com a lloc de reunió dels senadors. El 1949, la cambra va ser reformada parcialment. Es va eliminar la claraboia del sostre per un sostre completament tancat, i les pilastres de ferro forjat de les parts es van substituir per rèpliques en marbre.

Al centre de l'edifici, actuant com a gran distribuïdor d'espais es troba la rotonda. Esta ubicada sota la gran cúpula, que interiorment es decora amb un fresc de l'apoteosi de Washington obra de Constantino Brumidi. Brumidi també es va ocupar de la decoració dels principals espais representatius, així com els grans frescos de la rotonda amb escenes de la història d'Estats Units i altres composicions amb la flora i la fauna dels diferents territoris que integren el país. Sota la rotonda, es va construir una cripta destinada a acollir els restes del President George Washington. Tot i això, per propi desig del President, va ser enterrat al Mont Vernon, i l'espai s'utilitza com a sala d'exposicions. Un altre dels espais més sorprenents és el National Statuary Hall, que acull una rica col·lecció d'escultures donades pels 50 estats. Finalment, la Cambra dels Representats va estar completament reformada al segle XX. També esta ubicada en un gran saló de planta rectangular, amb una tribuna esglaonada amb graderia a tot el seu

¹⁵ BENEVOLO, L., *Historia de la arquitectura moderna*, Barcelona, Gustavo Gili, 1987. Pàg. 229.

¹⁶ Web of the U.S. Capitol Building in Washington [en línia], [Consulta: 28 d'abril de 2014]. Disponible a: <<http://www.aoc.gov/history/capitol-hill>>.

perímetre. Cal fer esment als vint-i-tres retrats en bust dels diferents legisladors, que ja formaven part de la decoració original de la sala.

El 1976 amb motiu del bicentenari de la creació d'Estats Units com a nació, es va fer una profunda restauració de la Cambra del Senat, el National Sanctuary Hall i la rotonda central, per tal de retornar-les-hi el seu esplendor de mitjans del segle XIX. Aquesta restauració, es complementà amb la de 1983 centrada en la neteja i consolidació de l'exterior del capitolí, especialment el pòrtic central.

Finalment, cal fer esment al Centre de Visitants del Capitolí, creat el 2008. Suposa un projecte innovador, que va molt més enllà d'una simple exposició amb la història de l'edifici. Es dediquen més de 580.000 metres quadrats situats sota terra als jardins del propi Capitolí, oferint exposicions, maquetes i vídeos interactius de tot el referent a l'edifici i les seves funcions.¹⁷

2.1.3. Palau de São Bento (Lisboa 1834 – 1940)

Seguint amb els esquemes neoclàssics, Portugal va aprofitar un antic monestir per acollir la seva seu parlamentària. Actualment és el palau de São Bento, però els primers vestigis de l'edifici daten de mitjans del segle XVII, en que es va fundar com a monestir de l'orde benedictina. Els terrenys on es troba van ser comprats a Anthony Martines, propietari de la Casa de Salut que hi havia prèviament, construïda per acollir les víctimes del brot de Pesta Negra de 1569.¹⁸ Va ser entorn d'aquest primer edifici on el 1615 es va començar la construcció del nou monestir, batejat com Sant Benet de la Salut, o dels negres, pel color dels hàbit dels monjos. Les obres van anar a càrrec de Baltasar Alvares, però poc després el projecte es va modificar per posar-se en consonància amb la nova doctrina de l'ordre benedictina fruit del Concili de Trento.¹⁹ Aquest nou projecte va anar a càrrec dels germans Joan i Pere Cuaresma de Turriano. Ja en aquest edifici es poden trobar correspondències amb l'actual Parlament, es tractava d'una construcció d'un sol pis d'alçada, estructurada entorn de quatre claustres i una església de planta basilical al centre com a nexa d'unió. El 1755, un terratrèmol va malmetre part de l'estructura, que ràpidament es va restituir amb un estil més auster,

¹⁷ Web of the U.S. Capitol Building in Washington [en línia], [Consulta: 28 d'abril de 2014]. Disponible a: <<http://www.aoc.gov/history/capitol-hill>>.

¹⁸ HAUPT, A., *A Arquitectura da Renascença em Portugal*, Lisboa, J. Rodrigues, [192-?]. Pàg. 76

¹⁹ Vid. supra.

però el gran canvi es va produir amb la Revolució Liberal de 1820. Aquesta va comportar la dissolució de l'orde monàstica el 1834, i poc després l'edifici va passar a mans de l'estat, esdevenint el seu Palau de Corts o Parlament.

Una de les primeres mesures de l'estat, va ser contractar l'arquitecte Possidónio da Silva per adaptar els principals espais religiosos a les noves necessitats de l'edifici. Aquestes reformes es limitaren a aprofitar les estances existents eliminant envans i parets divisòries, sense fer grans reformes. D'aquesta manera el gran espai monàstic, la Sala Capitular del monestir, passà a ser la Cambra dels Parells, i posteriorment la Cambra dels Diputats.

El 1867 davant les creixents necessitats de la institució, es contracta un nou arquitecte, Jean-François Colson per a que faci una renovació profunda de l'espai. Es creen noves estances i s'amplien els espais, per dotar de major funcionalitat l'edifici. Diverses sales de l'actual Parlament, són fruit d'aquesta reforma, i s'han mantingut fins l'actualitat amb lleugeres variacions. Amb l'incendi de 1895, es van perdre part d'aquest espais, i l'estructura de l'edifici quedà greument afectada. Ràpidament es va organitzar un concurs de projectes per a la reconstrucció del Parlament, del qual sortí guanyador l'arquitecte Ventura Tierra. El nou projecte seguia una estètica neoclàssica, que combinada amb l'austeritat i la sobrietat de l'edifici monàstic existent, pretenia obtenir una imatge monumental a l'alçada de les seves funcions polítiques. Es defensà el més pur classicisme, deixant de banda les tendències eclèctiques i exòtiques amb models basats en l'arquitectura hindú i musulmana que paral·lelament s'estaven donant en edificis com la plaça de braus "Campo Pequeño" inaugurada el 1892.²⁰

Les obres es van allargar més de cinquanta anys, en els que van participar diversos arquitectes. A partir de 1920 el director passà a ser Adolfo Marques da Silva, la decoració interior va anar a càrrec d'Antonio Lino, mentre que els jardins i l'ornamentació exterior es va encarregar a Cristiano da Silva.

L'aspecte actual de l'edifici amb la gran escalinata, es finalitza el 1941, seguint les directrius de Cristiano da Silva. Flanquegen l'inici de l'escala sobre dos amplis pedestals, dues escultures de lleons obra de l'escultor Raúl Xavier, fent al·lusió a la vigilància de l'edifici. L'entrada principal es troba a la part central, destacada per un cos avançat respecte a la línia de façana. Aquest espai correspon al que originalment va ocupar el pòrtic d'accés a l'església del convent de Sant Benet de la Salut. Està

²⁰ BUENDÍA, R. i GÁLLEGO, J., op. cit. Pàg. 262.

estructurat a partir de cinc arcades a la part baixa, i una balconada amb columnes parellades d'ordre corinti al primer pis. (Fig. 5) Remata l'estructura un gran frontó de més de 30 metres de llarg. Aquest està decorat amb relleus de l'escultor Simões de Almeida, seguint l'estil neoclàssic de la resta de la façana.²¹ El programa representat és completament al·legòric, fent al·lusió a la nova política del govern, així com les seves arrels històriques. Al centre de la composició, com a eix vertebrador, hi ha representat el país en forma de figura femenina entronitzada amb la inscripció "Omnia Pro Patria" (Tot pel país). A ambdós costats completen la composició un total de 18 figures més, que representen les diferents regions i activitats del país com la Indústria o el Comerç. La resta de la façana s'organitza seguint el típic esquema de palau renaixentista. La primera planta esta formada per un primer registre de finestres altes, rematades amb frontons que alternen la forma triangular i semicircular; i un segon registre de finestres més reduïdes. Verticalment l'espai s'organitza a partir de pilastres d'ordre toscà, col·locades entre les finestres. El segon pis, segueix els mateixos esquemes que l'inferior; en aquest cas en comptes de finestres hi ha balconades de poca profunditat, novament rematades per frontons alterns. Finalment una balustrada corona de manera continua tot el perímetre de l'edifici, unificant visualment el conjunt.

Inicialment el sistema parlamentari de Portugal era bicameral, per la qual cosa es conserven dues cambres, la del Senat i la Sala de Sessions. Actualment, després de la revolució de 1974 ("Revolució dels Clavells") que posà fi a la dictadura d'Antonio Oliveira Salazar, i la posterior Constitució de 1976, el país es regeix per un sistema unicameral, essent la Sala de Sessions la que continua vigent avui dia.

La cambra del Senat té els seus orígens en la Sala Capitular de l'antic monestir, que l'arquitecte Possidónio da Silva va adaptar com a Cambra dels Parells quan l'edifici passà a mans de l'estat després de 1834. Però l'aspecte actual de l'estança és fruit de les remodelacions dutes a terme cap al 1865 per l'arquitecte Jean-François Colson. L'espai s'estructura entorn d'un amfiteatre semicircular, amb una segona graderia perimetral a diferent alçada. 22 columnes corínties actuen com a nexes d'unió entre les dues zones, rematades per un rellotge a la part central, obra d'Anatole Calmels. (Fig. 6) La coberta està formada per una cúpula rebaixada, amb una gran claraboia al centre que permet la il·luminació zenital de l'espai. Predominen les fustes nobles en tots els revestiments de

²¹ Web de l'Assembleia da República de Portugal [en línia], [Consulta: 8 de març de 2014]. Disponible a: <http://app.parlamento.pt/visita/visita_virtual/index.html>.

la sala, així com el mobiliari; mentre que en la decoració és molt present el marbre i la pintura al fresc. El terra de la sala és de parquet de roure amb incrustacions de fusta de setí formant dibuixos geomètrics. El mobiliari de la presidència, l'orador, les portes d'accés al púlpit i les dues taules centrals, són obra del taller de Leandro de Braga. Estan fets en fusta de castanyer amb aplicacions de bronze. Finalment, la cúpula rebaixada del sostre està íntegrament coberta per pintura al fresc feta en grisalla, simulant cartel·les en baix relleu amb motius geomètrics i figuratius en trompe l'oeil. Aquestes són obra del pintor i decorador E. Cotrin, també autor d'unes pintures molt similars al Palau d'Ajuda.²²

Actualment degut al sistema unicameral ja esmentat per el que es regeix el país, aquesta cambra ha perdut la seva funció original, i s'utilitza com espai polivalent per a reunions dels grups parlamentaris, conferències, seminaris o altres actes institucionals.

Pel que fa a la Sala de Sessions, la cambra original dissenyada en paral·lel al Senat pel mateix arquitecte Possidónio da Silva, es va perdre amb l'incendi de 1895. L'actual data de 1903 i és obra de Ventura Terra. L'espai on s'ubica aquesta sala correspon a un dels quatre claustres de l'antic monestir, al que a més es va annexionar una de les capelles laterals de l'església. També s'estructura com el Senat a partir d'un gran amfiteatre, amb una capacitat de 170 membres. Al perímetre de l'amfiteatre s'obren tres grans tribunes semicirculars de doble alçada. Cada pis d'aquestes tribunes es remata amb una balustrada sostinguda per columnes d'ordre jònic. (Fig. 7) L'espai està cobert amb diversos trams de voltes apuntades que conflueixen en una gran claraboia central. Pel que fa al mobiliari i la decoració, el cadirat i la tribuna estan fets en fusta de roure, seguint l'estil tradicional anglès. Tant el sostre com les diferents llunetes entre les voltes, estan decorades amb pintures murals obra de Veloso Salgado i Alves Cardoso. Completen la decoració els grups escultòrics situats sobre les dues portes d'accés obra de Teixeira Lopes i Moreira Rato; així com les sis escultures situades al perímetre de l'amfiteatre.

Dins dels espais representatius cal fer esment al vestíbul principal, que juntament amb el refectori, són els únics espais gairebé intactes de l'antic convent de Sant Benet. El vestíbul ocupa el que va ser la nau central de l'antiga església conventual. Conserva el paviment original format per tessel·les quadrades de marbre blanc i rosa en alternança. L'accés a les antigues capelles laterals va ser tancat, i en el seu lloc es van

²² Web de l'Assembleia da República de Portugal [en línia], [Consulta: 8 de març de 2014]. Disponible a: <http://app.parlamento.pt/visita/visita_virtual/index.html>.

disposar uns nínxols de gran alçada amb bustos de diferents personalitats. D'altra banda el refectori, situat a l'extrem nord-est de la primera planta, conserva intacte el seu paviment en marbre blanc i negre, així com 18 plafons de la decoració original en estil rococó, datats entorn el 1770. Aquests van ser restaurats entre 1997 i 1999, determinant la seva possible procedència d'obradors de Lisboa.²³ Pel que fa a l'alçada de l'estança si que ha estat notablement modificada, creant un pis intermedi on es van instal·lar despatxos. Actualment aquest espai està en obres per la seva adaptació com a futura sala d'exposicions de la col·lecció permanent d'art del Parlament.

2.1.4. Palau de Westminster (Londres 1840 – 1868)

En paral·lel als esquemes neoclàssics ja vistos, també es van desenvolupar construccions historicistes, de les quals l'estil neogòtic va ser el gran protagonista. La primera d'elles fou el Parlament del Regne Unit amb seu al Palau de Westminster a Londres, també conegut com les Cases del Parlament. El Palau té els seus orígens al segle XI amb el regnat d'Eduard el Confessor. La nit del 16 d'octubre de 1834 l'edifici va patir un greu incendi que va destruir la majoria de les seves estances. El foc es va iniciar al sistema de calefacció de la Cambra dels Lords i ràpidament es va estendre per la resta d'estances.²⁴ Va ser tot un aconteixement per als habitants de Londres, tal i com mostren moltes de les pintures que aquella nit es van fer, com les de William Turner. Únicament van sobreviure a l'incendi el Westminster Hall, la cripta de Sant Esteve, dos trams del claustre.

El 1835 es va designar una Comissió Reial per a la reconstrucció del Palau, hi va haver força debat sobre l'estil en que aquest s'havia de fer, en un primer moment es va pensar en un estil neoclàssic similar al de la Casa Blanca als Estats Units, molt popular en aquells moments. Tanmateix es va descartar ràpidament per les connotacions revolucionaries i republicanes que aquest tenia, optant per l'estil neogòtic o l'estil isabelí com a símbol dels valors conservadors i els pilars d'Anglaterra.²⁵ La Comissió

²³ Web de l'Assembleia da República de Portugal [en línia], [Consulta: 8 de març de 2014]. Disponible a: <http://app.parlamento.pt/visita/visita_virtual/index.html>.

²⁴ Parliament of UK Oficial Web, [en línia], [Consulta: 27 de març de 2014]. Disponible a: <<http://www.parliament.uk/about/living-heritage/building/palace/architecture/>>.

²⁵ COLLINS, P., *Los ideales de la arquitectura moderna. Su evolución (1750-1950)*, Barcelona, Gustavo Gili, 1998. Pàg. 100.

també va decidir que el nou projecte no seguiria el disseny original del Palau, però que havia d'incloure totes les parts que havien sobreviscut a l'incendi. El 1836 s'organitzà un concurs públic, on es van rebre un total de 97 projectes, sortint guanyador el projecte de Charles Barry (1795-1860). Va presentar un disseny on barrejava elements del gòtic Tudor i el gòtic perpendicular. Barry es va ocupar de tota la part estructural, mentre que la part decorativa va anar a càrrec d'Augustus Pugin (1812-1852), contractat per Barry pel seu gran domini de les arts aplicades i decoratives de l'Edat Mitjana. Pugin defensava el gòtic "com una religió més que un estil, i per tant més vàlid que el grec perquè la religió cristiana és més vàlida que la pagana" segons va publicar el diari *The Ecclesiologist*.²⁶

Les obres no es van iniciar fins el 27 d'agost de 1840 en que l'esposa de Barry col·locà la primera pedra. Es preveia que la construcció duraria uns 6 anys, amb un cost de 724.986 lliures; però finalment el projecte tingué un cost superior als 2 milions de lliures i la construcció s'allargà gairebé 30 anys.²⁷ Mentre va durar la construcció la Cambra dels Comuns es va reunir al Saló de Lesser, mentre que la Cambra dels Lords va utilitzar la coneguda com Cambra Pintada. La primera estança en ser inaugurada del nou edifici va ser la Cambra dels Lords el 1847, i posteriorment la dels Comuns el 1852, moment en que Barry va obtindre el títol de cavaller. Aquell mateix any Pugin va morir amb només quaranta anys, segons sembla de pur esgotament per la frenètica activitat en la decoració del Palau, de la que es va fer càrrec des dels papers d'empaperar, el mobiliari, les portes o fins i tot els tinters de la Cambra dels Lords.²⁸ El 1860 moria també Barry, quedant a càrrec de les obres el seu fill Edward Middleton fins el 1868 en que es completà la construcció.

El resultat fou una combinació de l'historicisme decoratiu i la modernitat en la distribució d'espais, articulats a partir de diversos patis interiors que comunicaven les diferents estances, seguint encara les doctrines establertes per Durand.²⁹ La planta responia a un esquema d'una simetria, claredat i racionalitat absolutament clàssiques, organitzat a partir de petites crugies que permetien la seva repetició formant un patró.³⁰

²⁶ ARGAN, G. C., *El Pasado en el presente: el revival en las artes plásticas, la arquitectura, el cine y el teatro*, Barcelona, Gustavo Gili, 1977. Pàg. 149.

²⁷ Parliament of UK Oficial Web, [en línia], [Consulta: 27 de març de 2014]. Disponible a: <<http://www.parliament.uk/about/living-heritage/building/palace/architecture/>>.

²⁸ MOLET, J. *Història de l'arquitectura: de la Il·lustració a l'Eclecticisme*, Barcelona, Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona, 2007. Pàg. 100.

²⁹ Vid. supra.

³⁰ ROTH, M., *Entender la arquitectura : sus elementos, historia y significado*, Barcelona, Gustavo Gili, 1999. Pàg. 464-465.

En aquest esquema de distribució, cal esmentar els diferents eixos de circulació interior, essent el més important l'eix sud-nord o reial. Aquest s'iniciava a la Torre Victoria, per on entrava el monarca, seguidament el guarda-roba reial, la Galeria Reial, la Cambra del Príncep i la dels Lords. L'altre gran eix és l'est-oest, l'utilitzat pels membres del Parlament, amb entrada al Westminster Hall. Per l'estructuració d'aquest eixos entorn d'un octògon central, s'ha relacionat la construcció amb l'Abadia de Fonthill, així com el Castell de Windsor en certs aspectes de la façana.³¹

Al llarg de la Segona Guerra Mundial, l'edifici va patir greus desperfectes, essent bombardejant en catorze ocasions. Les pitjors conseqüències van ser causades les nits del 10 i 11 de maig de 1941, en que dues bombes incendiàries van caure a la Cambra dels Comuns i al Saló de Westminster. Es va decidir centrar els esforços en aquest darrer, del qual només es va perdre el sostre, mentre la Cambra dels Comuns va quedar completament destruïda. Després de la Guerra, mentre la Cambra dels Comuns era reconstruïda i es reparaven els desperfectes a la dels Lords, els seus membres es van reunir en dues estances habilitades a la Church House i al Saló Robing respectivament.

L'edifici es va construir amb pedra calcària de la propera cantera d'Aston a Yorkshire. Aquesta es va deteriorar molt ràpidament i ja a mitjans del segle XIX a causa de la contaminació atmosfèrica per les múltiples indústries de la ciutat, la façana va començar a presentar múltiples problemes de conservació. Tanmateix la primera restauració no es va fer fins el 1920, en que l'estat de conservació era alarmant fins al punt que un fragment de cornisa de la Torre Victòria va caure.³² El 1928 es comencen les obres de restauració emprant pedra calcària de la cantera de Medwells a Rutland. Amb la Segona Guerra Mundial les obres es paralitzen, i no serà fins 1960 en que la restauració es culmini. Però poc després, als inicis de 1970, l'edifici presentava una aparença deplorable novament, a causa de la contaminació que ara es feia més visible a les parts originals que no havien estat restaurades. Es va iniciar un nou projecte de neteja i consolidació de la pedra que es culminà al 1994.

A diferència de la majoria de Parlaments, Barry no va preveure cap façana principal al Palau de Westminster. Això es degut al component simbòlic que Barry va

³¹ HITCHCOCK, H. R., *Arquitectura de los siglos XIX y XX*, Madrid, Cátedra, 1985. Pàg. 162.

³² Parliament of UK Oficial Web, [en línia], [Consulta: 27 de març de 2014]. Disponible a: <<http://www.parliament.uk/about/living-heritage/building/palace/architecture/>>.

desenvolupar en la distribució d'espais, establint diferents accessos a l'edifici per als monarques i els membres del Parlament, units per diferents eixos interiors. Tanmateix, com al Parlament de Budapest, estèticament la façana principal es considera la del costat del riu, en aquest cas el Tàmesi. (Fig. 8) La façana esta construïda a partir de panells aplacats que imiten blocs de pedra, que camuflen completament l'estructura de maó. Els panells estan distribuïts seguint un mòdul regular, en el que s'integren els diferents volums de l'edifici. En aquest sentit recorda a l'estil de les façanes neoclàssiques, efecte que Pugin ja va observar, descrivint la seva façana com "completament grega, amb detalls Tudor sobre un cos clàssic".³³ Tanmateix el que més crida l'atenció de l'exterior del Parlament són les seves torres. Hi ha un total de tres, totes dissenyades per Charles Barry amb un aspecte diferent. La Torre Victòria és la més alta del Palau, es va batejar en honor a la Reina i va ser durant molts anys la torre més alta del món amb 98'5 metres.³⁴ És de planta quadrada, i va ser dissenyada originalment com l'entrada reial a l'edifici i com dipòsit pels arxius del Parlament. Al seu coronament és on es troba la bandera, que pot ser l'estendard reial si la reina és a l'interior del Palau, o la bandera de la Unió. Al cor de l'edifici, sobre el vestíbul principal es troba la coneguda com Torre Central. És de planta octogonal adaptant-se a la forma del vestíbul, i té una alçada de 91 metres. Esta rematada per un gran pinacle que remet els cimboris de les catedrals gòtiques. Inicialment va ser projectada com una sortida de fums i un espai de ventilació, que finalment es va decidir ampliar en alçada. Finalment, la Torre del Relotge de 96 metres, situada a l'extrem nord del Palau. S'ha convertit en tot un símbol, no només del Parlament si no de la ciutat de Londres. Es coneix erròniament com Big Ben, però aquest és el nom de la seva campana major, l'encarregada de donar les hores, amb un pes de 13'8 tones. A més d'aquesta, hi ha quatre campanes més que formen el gran rellotge de quatre cares dissenyat per Augustus Pugin. Aquestes torres reflexen el gust pel pintores tan típic del món anglès, situades sense seguir cap eix de simetria, i cadascuna amb una aparença diferent. Aquest fet unit a la popularització de l'estil neogòtic ja plenament arrelat a l'arquitectura religiosa del moment a Anglaterra, va suposar que el nou Palau de Westminster fos el model de referència del que es va passar a considerar l'estil nacional anglès.

³³ PEVSER, N., op. cit. Pàg. 50.

³⁴ Parliament of UK Oficial Web, [en línia], [Consulta: 27 de març de 2014]. Disponible a: <<http://www.parliament.uk/about/living-heritage/building/palace/architecture/>>.

El sistema parlamentari del Regne Unit és bicameral, format per la Cambra dels Lords i la dels Comuns, totes dues formen el poder legislatiu del país. La Cambra dels Lords és l'espai més decorat i sumptuós de tot el palau. (Fig. 9) Destaca també pel seu tamany, amb capacitat per reunir els tres elements del Parlament, el sobirà, el Lords i els Comuns. Tant a la decoració com als entapissats el color predominant és el vermell, mentre que a la Cambra dels Comuns és el verd. La sala està coberta per un sostre pla cassetonat, decorat amb emblemes antics, destacant el cérvol blanc de Ricard II a la part central. Originalment als vitralls hi havia les representacions dels monarques d'Anglaterra i d'Escòcia, dissenyats per Augustus Pugin; amb els bombardejos de la Segona Guerra Mundial, aquests es van perdre. Els actuals són de 1950 i representen els escuts d'armes de les principals cases nobiliàries angleses entre 1360 i 1900. Al centre de la paret principal destaca el tron reial, va ser dissenyat per Pugin a partir de la cadira de la coronació del segle XIV conservada a l'abadia de Westminster. En línia recta amb el tron, es situa el "Woolsack" la tarima on seua l'orador. Als dos costats, dues tarimes més, destinades als Jutges en la cerimònia d'inauguració del Parlament. Simbòlicament el 1938 aquestes tres cadires es van entapissar amb farciment de llana d'Anglaterra, Gales, Escòcia, Irlanda del Nord i els països de la Commonwealth.³⁵

Pel que fa a la Cambra dels Comuns, presenta un aspecte molt diferent a la dels Lords. L'aspecte actual és fruit de la reconstrucció de l'arquitecte Sir Giles Gilbert Scott, feta el 1945. (Fig. 10) L'original es va perdre el 1941 a causa dels bombardejos de la Segona Guerra Mundial. En aquest cas el color predominant és el verd, i com a la Cambra dels Lords no es distribueix en hemicicle, si no de forma acusatòria, es a dir amb els bancs enfrontats. Això es deu a que el disseny de totes dues cambres es va inspirar en l'antiga Cambra dels Comuns situada a la capella de Sant Esteve abans de l'incendi de 1834. Sens dubte la decoració de l'espai, es la que més va patir les limitacions de pressupost de la postguerra, per aquest motiu es va optar per petites finestres de vidre transparent en comptes de vitralls, i les parets estan simplement revestides amb plafons de roure tenyit.

³⁵ Parliament of UK Oficial Web, [en línia], [Consulta: 27 de març de 2014]. Disponible a: <<http://www.parliament.uk/about/living-heritage/building/palace/architecture/>>.

2.1.5. Palau de les Corts (Madrid 1843 – 1850)

Contràriament a l'exemple londinenc, a Espanya es va optar per un edifici de mides molt més modestes i amb un estil neorenaixentista que s'identificava molt més amb la monarquia.³⁶ Es va emplaçar el Congrés dels Diputats al Palau de les Corts, ubicat al solar de l'antic monestir de l'Esperit Sant (destruït per un incendi el 1823), entre el carrer de Zorrilla i la Carrera de San Jerónimo de Madrid. Ja al 1834 amb l'arribada al poder del règim liberal de Francisco Martínez de la Rosa, es va decidir que els diputats es reunissin a l'església del convent, però no va ser fins que el Partit Progressista va recuperar el poder el 1842 que el General Espartero, regent de la Reina Isabel II, va prendre la decisió d'enderrocar l'església i construir un nou edifici per al Congrés.³⁷ El mateix any es va convocar un concurs de projectes que guanyà l'arquitecte Narciso Pascual i Colomer (1808-1870). Les obres es van iniciar amb una solemne cerimònia, feta coincidir amb l'aniversari de la reina Isabel II el 10 d'octubre de 1843. Va ser la pròpia reina qui va posar la primera pedra, i qui set anys més tard inaugurà l'edifici, el 31 d'octubre de 1850. Al llarg d'aquests set anys que va durar la construcció, els diputats es van reunir de manera provisional al Saló de Ball del Teatre Reial de Madrid. Tanmateix el Congrés ja havia tingut múltiples seus. El sistema parlamentari modern es va instaurar a Espanya el 1810 amb les Corts de Cadis. Fins al moment de la inauguració del Palau el 1850, la institució es va reunir primerament a Cadis, al Teatre Còmic de San Fernando, i a l'Oratori de Sant Felip Neri. Posteriorment ja a Madrid al Teatre de los Caños del Peral (Actual Teatre Reial), al convent de Doña María de Aragón (on actualment està el Senat) i finalment al ja esmentat Convent de l'Esperit Sant on actualment és el Palau de les Corts.³⁸

L'edifici es va construir a partir d'una planta amb un rigorós eix de simetria, que denota la formació acadèmica de Colomer. D'altra banda la planta estava condicionada per l'espai de l'antic convent. Des de la seva inauguració el 1850, l'edifici no va patir grans canvis, algunes modernitzacions i petites intervencions a algunes estances per adaptar-les a noves funcions. La primera gran reforma va ser el 1980 amb l'ampliació feta a partir de la construcció d'un nou edifici. Aquest es va fer sobre l'antic Hospital

³⁶ NAVASCUES, P., *Arquitectura y arquitectos madrileños del siglo XIX*, Madrid, Instituto de Estudios Madrileños, 1973. Pàg. 108.

³⁷ NAVASCUES, P., op. cit. Pàg. 109.

³⁸ Web del Congrés dels Diputats de Madrid, Visita Virtual [en línia], [Consulta: 12 de març de 2014]. Disponible a: <<http://www.congreso.es/visitanueva/inicio.jsp>>.

dels Italians, i es comunicà amb el palau per un pont elevat, construït sobre el carrer de Floridablanca. Aquest pont va ser inaugurat al maig del mateix 1980 pels reis d'Espanya. El 1994 es va produir una nova ampliació, seguida de la del 2006 amb la que es configurà l'aspecte actual. Aquesta darrera es va fer sobre les antigues seus de dos bancs, el Banc Exterior d'Espanya i el Banc de Crèdit Industrial. Posteriorment hi han hagut diverses intervencions a l'edifici, destaca la de 2009, en que es van descobrir restes humanes mentre es duïen a terme tasques de sanejament i consolidació al soterrani del Palau. Es va concloure que aquestes restes segurament serien de la necròpolis adjunta a l'antic monestir de l'Esperit Sant.³⁹ Finalment, des del 2013 s'estan duent a terme diverses restauracions a la coberta de l'edifici, especialment focalitzades sobre la volta que cobreix l'hemicicle, que va patir greus desperfectes en els darrers anys a causa de filtracions i goteres.⁴⁰

L'aspecte exterior de l'edifici, i concretament la seva façana principal, són un dels millors exponents de l'estil neoclàssic a Espanya. (Fig. 11) Esta formada per tres pisos d'alçada, dos principals formats per un encoixinat al primer, grans finestrals emmarcats per cornises rectes sostingudes per mènsules entre pilastres jòniques al segon, i un tercer pis a mode d'àtic sobre la cornisa principal amb finestres més senzilles i reduïdes. La porta principal d'accés es un treball de bronze realitzat per José María Sánchez Pescador, es troba al centre emmarcada per un gran frontó sostingut per sis columnes d'ordre corinti. Cal destacar la voluntat de Colomer de dotar de certa independència aquest pòrtic respecte a la resta de la façana per accentuar més la seva proporció clàssica. Per aconseguir-ho va disposar que el mur que fa de fons a la columnata fos completament llis, sense l'encoixinat que té la resta de la façana a aquest nivell i també alterant el mòdul de la porta, essent aquest diferent al de la disposició regular de la resta d'obertures de la façana.⁴¹ Al timpà hi ha relleus al·legòrics amb la personificació d'Espanya amb la Constitució a la mà al centre i acompanyada a ambdós costats per diverses al·legories obra de l'escultor Ponciano Ponzano. També són obra d'aquest escultor els dos grans lleons de bronze que flanquegen l'escalinata. Van ser fosos el

³⁹ SÁNCHEZ, M. *Hallan restos humanos en el sótano del Congreso* [en línia], Madrid, El Mundo, 3 de febrer de 2009, [Consulta: 15 de març de 2014]. Disponible a: <<http://www.elmundo.es/elmundo/2009/02/03/espana/1233688648.html>>.

⁴⁰ EFE, *Aquí están las goteras del Congreso* [en línia], Madrid, El País, 19 de setembre de 2013, [Consulta: 15 de març de 2014]. Disponible a: <http://politica.elpais.com/politica/2013/09/19/actualidad/1379601642_912866.html>.

⁴¹ NAVASCUES, P., op. cit. Pàg. 111.

1869 a partir de dos canons guanyats a la Guerra d'Àfrica de 1866. Aquests lleons són l'emblema de l'edifici i tot un símbol de la ciutat, la cultura popular els ha batejat com Daoíz i Velarde, els dos capitans que va fer front al sollevament del dos de maig de 1808. Aquesta façana però té més una funció simbòlica, la porta d'accés només s'utilitza quan el rei realitza la cerimònia d'obertura de les sessions del Congrés, l'entrada d'us habitual es troba al lateral esquerre d'aquesta façana, al carrer de Floridablanca.

Pel que fa als espais representatius de l'edifici cal fer esment al gran vestíbul d'accés, seguit del Saló dels Passos Perdut, i les quatre sales de reunió ubicades al seu entorn que conserven la decoració original de l'edifici, destacant la famosa "Escribanía del rellotge". Tanmateix l'espai principal és el Saló de Sessions, ubicat al centre de la primera planta. En aquest espai es celebren les sessions ordinàries del Congrés o Cambra Baixa, les Sessions d'Investidura, les Mocions de Censura, així com les sessions conjuntes amb el Senat o Cambra Alta, com la cerimònia d'inauguració de cada Legislatura. Totes dues cambres formen el poder Legislatiu del país. Aquest espai és el que més canvis a patit, per les necessitats constants de modernització. La darrera intervenció va ser el 1988, on va assolir l'aspecte actual amb 400 escons. (Fig. 12) L'espai esta presidit per un gran tapís situat darrera la tribuna, amb l'Escut d'Espanya sota un dosell. A cada costat es situen dues escultures de marbre de Carrara que representen als Reis Catòlics Isabel i Ferran, obra dels escultors José Panucci i Andrés Rodríguez. La tribuna s'organitza a partir de la Presidència situada a la part més alta i al centre, al seu voltant les quatre Vicepresidències i quatre secretaris de diferents grups parlamentaris escollits per la Sessió Constitutiva de la Càmera. Finalment a un nivell inferior la tribuna dels oradors. En el relatiu a la graderia, la primera fila està entapissada de color blau i ha estat tradicionalment destinada als membres del Govern, a diferència de la resta de butaques que són de color vermell. Al perímetre exterior de la graderia hi ha una tribuna correguda, sostinguda per columnes de ferro. Es distingeixen diverses parts com la Reial, la Diplomàtica o la d'Honor a la part central. Cal afegir les tribunes de lliure accés al públic situades a ambdós laterals. La sala esta coberta per una volta de 50 metres, decorada íntegrament amb pintures de Carlos Luis de Rivera. Destaca l'escena central dedicada a espanyols il·lustres que envolten a la Reina Isabel II entronitzada. Completen la decoració els diferents escuts provincials disposats al llarg de tot el perímetre superior de la sala.

2.2. Des de la Revolució de 1848 fins la Primera Guerra Mundial

El 1848 va ser un any clau, on es van culminar les anteriors revolucions liberals de 1820 i 1830. Aquesta nova revolució, coneguda com la Primavera dels Pobles, va suposar la desaparició definitiva dels vestigis de l'Antic Règim, que encara es mantenien vigents a l'Europa de la Restauració sota les directrius del Congrés de Viena de 1814-1815. Es va caracteritzar per un fort sentiment nacionalista, així com una crida massiva a les mobilitzacions del col·lectiu obrer immers en plena Revolució Industrial. Fonamentalment, el canvi va ser decisiu per a les potències centreeuropees, el gran Imperi Austríac començava a trontollar, hi van haver diversos intents de mantenir la seva unitat com el compromís Austrohongarès de 1867, però finalment s'acabà disgregant. D'altra banda, la unificació italiana començava a agafar força, així com els desitjos democràtics dins la Confederació Germànica. Tot això va portar, com a principis de segle, a la creació de noves institucions per representar els nous estats i territoris independitzats, amb una clara voluntat de diferenciar-se els uns dels altres. Aquest fet es reflexarà directament en les dimensions dels nous parlaments i els estils constructius emprats.

2.2.1. Cases del Parlament (Ottawa 1859 – 1866)

Canadà segueix el model londinenc, tant pel que fa a l'estil neogòtic, com a la configuració del seu Parlament a partir de diversos edificis relacionats entre ells. El 1841 els dos territoris del Baix Canadà (actual Quebec) i l'Alt Canadà (actual Ontario), es van unir per formar la Província del Canadà, vinculada a l'Imperi Britànic. Poc després el 1857 la reina Victoria decideix establir la capital del país a Ottawa (llavors Bytown), un petit emplaçament rural, però a una distància prou segura de la frontera amb els Estats Units. En aquests territoris a més, la corona ja posseïa una base militar des del segle XVIII, i aquest va ser l'emplaçament triat per a construir el nou Parlament.⁴² Es va convocar un concurs públic de projectes, del que van sortir guanyadors dos projectes. D'una banda l'equip format per Thomas Fuller i Quelió Jones, sota el pseudònim de *Semper Paratus*, van guanyar la primera categoria que incloïa l'edifici central, dos annexes i la residència del governador general. D'altra

⁴² Parliament of Canada Web [en línia], [Consulta 18 de març de 2014]. Disponible a: < <http://www.parl.gc.ca/AboutArtArchHeritage.aspx?Language=E&Mode=1&Parl=41&Ses=2>>.

banda l'equip de Thomas Stent i Augustus Laver, sota el pseudònim de *Nomen Stat en umbra*, van obtenir la segona categoria, realitzant els edificis de servei de la part oriental i les caval·lerisses. Totes dues propostes defensaven un estil neogòtic victorià, amb alguns elements del gòtic perpendicular i Tudor com a Westminster.⁴³ Novament aquest estil tenia la clara voluntat de remarcar els orígens de la democràcia del país, i sobretot allunyar-se amb el neoclassicisme defensat pels veïns republicans dels Estats Units. La construcció comença l'abril de 1859 amb la col·locació de la primera pedra de l'edifici central pel Príncep de Gales Albert Edward (futur Eduard VII). Aquest projecte va suposar una de les construccions més ambicioses que s'havien fet fins llavors a l'Amèrica del Nord, havent-se d'aturar les obres en diverses ocasions per problemes estructurals i manca de pressupost. El 1867 amb la unió en confederació de les províncies de Nova Escòcia i Nou Brunswick a les dues ja existents, es produeix un canvi en la situació política i Canadà s'estableix amb una nova Constitució com un domini federal de quatre províncies. Això fa que es modifiqui el projecte del Parlament, afegint un nou edifici per acollir els departaments d'estat. Dos anys després es finalitza la construcció, batejant el lloc com Parliament Hill, per la seva característica situació geogràfica en un monticle generat per un meandre del riu Ottawa.

La nit del 3 de febrer de 1916, un greu incendi causa greus desperfectes a l'edifici central, a excepció de la biblioteca i part de l'ala nord-oest. Temporalment el Parlament es trasllada al proper museu Victoria Memorial, que actualment és el Museu Nacional de Ciències Naturals. Tanmateix, hi ha una voluntat fer-me de restablir la seu original del Parlament i es comencen les tasques de reconstrucció en plena Primera Guerra Mundial. El nou projecte anirà a càrrec de John Pearson i Jean Marchand, que respectaran l'estil neogòtic. El cos central s'inaugurarà el 1922, mentre que la gran torre de la Pau no es completarà fins el 1927. Es va batejar així en honor del militars canadencs morts a la Primera Guerra Mundial. Aprofitant els seus 92 metres d'alçada es va ubicar a la seva part més alta un observatori. A més la torre també conté un gran rellotge format per més de 53 campanes.

Mentre que la façana principal amb la seva simetria manté forts lligams amb el Palau de Westminster, en el relatiu a la part posterior de l'edifici, destaca molt més el gust pel pintoresc també molt típic del món anglès. (Fig. 13) Es combinen els diferents

⁴³ PEVSEK, N., op. cit. Pàg. 50.

volums interiors de l'edifici que es tradueixen a l'exterior utilitzant diferents tipus de cobertes, així com arcbotants i pinacles.

Els jardins que envolten els diferents edificis que formen el Parlament, són obra del paisatgista Calvert Vaux en col·laboració amb l'arquitecte Thomas Scott. Estant completament envoltats per una tanca de forja d'estil victorià, actuant com a parc semipúblic de la ciutat. En ells s'ubiquen diferents escultures commemoratives així com monuments. Entre aquests últims destaquen la font de la Flama Centenària, feta per Lester Pearson el 1967 per commemorar el centenari de Canadà com a estat federal; el monument als membres caiguts del cos de policia des de 1879; o la gran campana Victoria ubicada a la torre del primigeni edifici central, que va sobreviure a l'incendi de 1916.⁴⁴

Des de l'any 2002 s'està duent a terme una profunda rehabilitació i modernització de tots els edificis del recinte, que es preveu finalitzarà entorn el 2020.

Els espais representatius més rellevants es troben a l'edifici central. Novament per influència del model anglès, el sistema parlamentari canadenc es bicameral, format per la Cambra del Senat i la Cambra dels Comuns. De la mateixa manera, a totes dues cambres s'utilitza el sistema acusatori i no els tradicionals hemicles; així com els patrons en la utilització del color vermell per al Senat i el verd per a la Cambra dels Comuns. En el relatiu als aspectes decoratius, de la Cambra del Senat destaquen els diversos murals que decoren les parets sota els vitralls. Aquest representen diverses escenes de la Primera Guerra Mundial, així com paisatges i marines amb la flora i la fauna típiques de Canadà. (Fig. 14) També cal fer esment a l'original sostre de l'espai, format a partir de cassetons poligonals amb escenes pintades al seu interior. Pel que fa a la Cambra dels Comuns, les parets s'organitzen a partir de grans vitralls a les parets laterals i dues tribunes a les testeres. Crida l'atenció el sostre de la sala, completament folrat amb tela de lli de color verd amb els escuts d'armes del país estampats. Comunicant les dues cambres es troba el gran Saló de la Confederació, a través d'ell s'accedeix a la biblioteca ubicada a part posterior de l'edifici. Aquest espai sorprèn per les seves dimensions i per la seva riquesa decorativa. (Fig. 15) Esta cobert per una cúpula gallonada, que exteriorment es tradueix com un absis al més pur estil de les catedrals gòtiques, envoltat de contraforts i pinacles. L'espai s'il·lumina a partir de

⁴⁴ Parliament of Canada Web [en línia], [Consulta 18 de març de 2014]. Disponible a: < <http://www.parl.gc.ca/AboutArtArchHeritage.aspx?Language=E&Mode=1&Parl=41&Ses=2>>.

grans finestrals disposats al tambor de la cúpula. Sota d'aquests arrenquen les robustes prestatgeries de tres pisos d'alçada, ricament decorades amb talles i incrustacions. Presideix l'estança una escultura en marbre de la reina Victoria, ubicada al centre de la sala de lectura.

2.2.2. Parlament d'Àustria (Viena 1874 – 1884)

Viena va optar per un monumental edifici que consolidés les noves directrius defensades per l'Imperi Austrohongarès. Es va ubicar en un lloc predilecte dins la nova Ringstrasse, pròxim al Palau del Hofburg i a altres edificis públics que s'estan construint paral·lelament com l'Ajuntament, la Universitat o els bessons museus d'Història de l'Art i Història Natural. L'arquitecte encarregat va ser Theophil Von Hansen, que va proposar un model historicista basat en els grans edificis de l'antiguitat, defensant que la seva inspiració era Grècia com a mare de la Democràcia. A més, des del segle XVIII s'havia assimilat aquest estil amb la idea de civilització i moralitat civil.⁴⁵ L'edifici es va organitzar entorn un gran vestíbul columnari que unia les dues sales de sessions, la Cambra Alta i la Cambra Baixa, model parlamentari establert per l'Imperi el 1861. El projecte original constava de dos edificis separats per les diferents cambres, però després del compromís Austro-Hongarès de 1867 es va modificar per un sol edifici. Les obres es comencen el 1874, inaugurant-se l'edifici el 1884. Mentre va durar la construcció, els diputats es reunien en un edifici temporal el Abgeordnetenhaus, ubicat a la Währingerstrabe. Per desig personal de l'emperador Francesc Josep, es va utilitzar marbre austríac provinent de Laas (Tirol) per a la construcció de bona part dels edificis de la Ringstrasse.⁴⁶ Per a Hansen això no va suposar cap problema, ja que reforçava l'aparença clàssica que volia donar al Parlament. Actualment, amb l'augment de la contaminació atmosfèrica, s'ha demostrat les avantatges d'aquest material respecte al seu homòleg de Carrara, que en pateix més les conseqüències.

El Parlament va ser inaugurat dins del context de l'Imperi, i quan aquest desapareix el 1918, l'edifici és ocupat pels manifestants i des de la seva rampa d'accés es proclama la Primera República. Des de la seva construcció, únicament va deixar de

⁴⁵ MOLET, J., op. cit. Pàg. 131.

⁴⁶ Republik Österreich Parlament Web [en línia], [Consulta: 29 de març de 2014]. Disponible a: <<http://www.parlament.gv.at/ENGL/GEBF/ARGE/PARLINNEN/index.shtml>>.

funcionar amb la introducció de l'Anschluss, quan va estar vinculat a l'Alemanya nazi el 1938. Al llarg de la Segona Guerra Mundial, l'edifici va patir diversos bombardeigs, quedant greument afectat. Aproximadament la meitat de l'edifici quedà en runes. Ràpidament es van iniciar les tasques de reconstrucció, que es van allargar fins el 1956. Menys a la Sala de Sessions que es va optar per un estil modern i funcional, la resta d'estances així com la façana es van reconstruir reproduint els dissenys originals de Von Hansen.

L'edifici té l'accés principal per la Ringstrasse, des d'on surt una doble rampa fins a la porta principal. Es va seguir el més pur estil neogrec, cosa que ja a l'època es va considerar passada de moda.⁴⁷ Anteriorment Hansen, ja havia mostrat una tendència cap a les formes clàssiques, tant a les seves obres fetes a Atenes com en altres de la mateixa Viena com l'Acadèmia de Belles Arts construïda entre 1872 i 1876. Aquestes però, exteriorment seguien les tendències academicistes pròpies del segle XVIII i elements del Alt Renaixement.⁴⁸ Precedint la rampa, domina l'espai la gran font dedicada a Palas Atenea, deessa grega de la saviesa, l'estratègia, la guerra i la pau. A la seva mà sosté una Victoria alada i a la dreta una llança. Es obra de l'escultor Carl Kundmann, realitzada el 1902 seguint les directrius establertes per Theophil Von Hansen. La monumental font es va concebre com una representació del país austríac, en un moment força convuls políticament. Al pedestal destaquen diverses al·legories del poder legislatiu amb una taula de lleis, i l'executiu amb una espasa i una balança. L'objectiu és remarcar aquest caràcter democràtic, fruit de la separació de poders que el país acabava d'instaurar. A un nivell inferior apareixen les personificacions dels principals rius austríacs, el Danubi, l'Inn, l'Elba i el Moldava. D'aquesta manera s'indica també l'àmbit d'actuació del Parlament en tots aquest territoris de l'Imperi. La composició es completa amb diversos animals marins i éssers de la mitologia a la part més baixa del pedestal. (Fig. 16) La part superior de la rampa d'accés està decorada amb quatre escultures per banda que representen historiadors grecs i romans, amb motiu de recordar als polítics la seva responsabilitat vers la història. El pòrtic d'accés a l'edifici es va fer com una rèplica del Zappeion d'Atenes, dissenyat per Hansen en paral·lel al Parlament.⁴⁹ Esta format per vuit columnes corínties, amb un frontó decorat amb relleus

⁴⁷ HITCHCOCK, H. R., op. cit.. Pàg. 51.

⁴⁸ BUENDÍA, R. i GÁLLEGO, J., op. cit. Pàg. 270.

⁴⁹ MIDDLETON, R. i WATKIN, D. (Col.), op. cit. Pàg. 309.

de les 17 al·legories de les províncies que formaven l'antic Imperi Austrohongarès. Aquesta estructura de temple grec hexàstil, sovint ha estat considerada com una mostra de la fredor de l'arquitectura acadèmica.⁵⁰ Als costats del pòrtic, de manera endarrerida s'estenen els cossos laterals de l'edifici, decorats amb semicolumnes corínties entre les finestres emmarcades sota frontons triangulars. Als extrems de la teulada, vuit quadrigues de bronze impulsades per la deessa de la Victoria Nike, coronen les cantonades. Tota la decoració en bronze va ser feta per l'escultor J. Lax entre 1897 i 1900.

A la dècada de 1990 tota la façana va ser restaurada i les escultures de bronze, les més malmeses per la contaminació atmosfèrica i la pluja àcida, van ser substituïdes per rèpliques.

En el relatiu als espais representatius el primer que crida l'atenció és el gran Peristil o Saló de Columnes, que fa les funcions de vestíbul central tot actuant com a eix de les dues ales que formen l'edifici. (Fig. 17) Representa un gran espai dins el conjunt de l'edifici, amb una superfície d'aproximadament 1.000m², Hansen ho va preveure com un lloc de debat a l'estil de l'àgora al món clàssic entre els membres de la Cambra Alta i Baixa. Actualment s'utilitza com a sala d'exposicions i de recepcions informals. L'espai gira entorn una claraboia a dues aigües sostinguda per vint-i-quatre columnes de marbre rosa d'ordre corinti. El paviment es de marbre blanc amb dibuix de quadrícula de marbre rosa. L'espai va patir greus danys per l'explosió d'una bomba a la Segona Guerra Mundial, l'aspecte actual és fruit de la restauració que va seguir fidelment els dissenys originals de Hansen. Dels dos espais de reunió, es conserva l'aspecte original de l'antiga Cambra Baixa (Bundesrat), que actualment es coneix com la sala de reunions Històrica. El segon espai era l'antiga Cambra Alta (Nationalrat), que es va perdre en els bombardeigs de la Segona Guerra Mundial, i es va reconstruir amb un aspecte més modern i funcional tal i com es conserva avui dia. La Sala Històrica, està situada a l'ala dreta de l'edifici. (Fig. 18) Segueix la forma d'amfiteatre grec, amb les fileres de butaques disposades radialment. L'espai està cobert íntegrament per una mitja cúpula de vidre esmerilat amb nervis de plom. Destaca l'ús del daurat en la decoració i les fustes nobles com el roure per al mobiliari. Al llarg de tot el perímetre exterior de les butaques hi ha un deambulatori amb set portes dobles flanquejades per cariàtides que sostenen un

⁵⁰ ANTIGÜEDAD, M. D. i AZNAR, S., *El siglo XIX. El cauce de la memoria*, Madrid, Istmo, 1998. Pàg. 180.

segon deambulatori en forma de balconada rematada per una balustrada. En el relatiu a la tribuna del President, s'estructura en dos alçades. Com a teló de fons té un pòrtic adossat, format per sis columnes jòniques que sostenen un gran frontó amb relleus que representen les hores del dia. Entre les columnes hi ha escultures de polítics romans. Als costats del pòrtic es continua el mateix esquema visual de manera més senzilla amb unes pilastres toscanes. A l'alçada dels capitells jònics, i continuant per tota la paret destaca un fris fet per August Eisenmeger, dividit en quinze panells que mostren l'evolució de la política al llarg dels segles. Com a curiositat cal esmentar la presència de Theophil Von Hansen, caracteritzat com l'escultor Fidies en el panell central "Pèricles ordena la construcció de sumptuosos edificis". Actualment aquest espai és la seu de l'Assemblea Federal, que es reuneix amb motiu de l'elecció d'un nou President Federal o per events formals, honorífics o sessions conjuntes entre els consells Nacionals i Federals.

Pel que fa a l'antiga Cambra Alta, actualment es coneix com la Sala del Consell Nacional. Està situada a l'ala esquerra de l'edifici, fent parella amb la Sala Històrica anteriorment descrita. Originalment va ser concebuda com la Sala de Sessions del Herrenhaus (Cambra Alta o dels Lords), només tenia 243 escons, i per tant era més petita que la Cambra Baixa. Tanmateix tenia una decoració molt més rica i sumptuosa, amb un esquema de color completament diferent. També seguia l'esquema d'amfiteatre grec amb diferents escultures i un fris dedicat a personalitat del món grec, a diferència de la Cambra Baixa on totes les referències eren del món romà. Malauradament d'aquest espai original no s'ha conservat res, al febrer de 1945 una bomba va caure al mig de la graderia, destruint per complet l'espai i les sales annexes. L'aspecte actual es va assolir amb la reconstrucció feta immediatament després de la guerra pels arquitectes Max Fellerer i Eugen Wörle, inaugurant-se el 1956. Destaca la sobrietat de l'espai, on l'únic element decoratiu és l'animal heràldic d'Àustria que presideix la paret central de la Sala, obra de l'escultor Rudolf Hoflehner.

2.2.3. Reichstag (Berlín 1884 – 1894)

L'Imperi Alemany va seguir l'exemple de Viena, i va començar la construcció d'un majestuós edifici en un lloc destacat de la ciutat de Berlín que estigués a l'alçada

de representar les funcions polítiques i el poder de l'Imperi. Fins llavors, de part de les tasques legislatives se n'ocupava la Herrenhaus (Cambra Alta de Prússia), situada al carrer de Leipzigerstrabe. Allà es reunien des de 1867 els membres de la Federació Alemanya del Nord. Amb la fundació del II Imperi el 1871, es van afegir els membres representats dels estats del sud d'Alemanya, traslladant-se les sessions a la Abgeordnetenhaus (Casa dels Diputats de Prússia). Poc després aquest nou espai va ser novament insuficient, i es va decidir construir un nou edifici.⁵¹ Es va formar una comissió interdisciplinària per buscar l'emplaçament idoni del nou Parlament, així com organitzar un concurs de projectes que guanyà l'arquitecte Ludwing Bohnstedt. Es va decidir que el millor emplaçament era al costat oriental de la Königsplatz (Actual Plaça de la República). Allà hi havia el palau del comte Raczynski, que després de diversos desencontres, finalment el 1881 es va enderrocar per deixar pas al nou Reichstag. Tanmateix es va obrir un debat sobre la validesa del projecte de Ludwig Bohnstedt del 1872, o la necessitat de realitzar un nou concurs. Finalment es va decidir aquesta darrera opció, obtenint com a guanyador el disseny de Paul Wallot. Al llarg dels següents anys es van produir diverses modificacions al projecte per part de l'Acadèmia d'Enginyeria Civil i el Ministeri d'Obres Públiques Prussià.

La primera pedra es col·locà el 9 de juny de 1884, Wallot va intentar crear un nou estil arquitectònic nacional, a partir de la fusió de diversos historicismes, tot i que encara era molt present el paper de Schinkel i el Rundbogenstil.⁵² Per a l'exterior es va decantar per formes renaixentistes italianes i alemanyes, que va alternar amb elements neobarrocs heretats de l'Estil del Segon Imperi francès i materials d'avantguarda com el vidre i ferro.⁵³ Es va dotar l'edifici amb la millor tecnologia de l'època com generadors elèctrics autònoms, telèfons o sensors tèrmics. Tanmateix, l'edifici reflexava el que es va catalogar com una banal grandiloqüència, paradigma de l'ambient social del país.⁵⁴ Això al afegir que ben aviat es va fer present un inconvenient, la manca d'espai. L'edifici resultava insuficient per donar cabuda a tots els seus diputats. Aquest fet es va veure agreujat amb la instauració de la República de Weimar el 1919, en que els diputats van passar de 397 a 600. En diverses ocasions es van plantejar ampliacions i modificacions per la part nord de l'edifici que mai s'arribaren a fer.

⁵¹ German Bundestag Web [en línia], [Consulta: 16 de març de 2014]. Disponible a:< http://www.parlament.ch/e/service-presse/parlamentsgebaeude/Documents/Brosch%C3%BCre_A5_Englisch.pdf>.

⁵² BUENDÍA, R. i GÁLLEGO, J., op. cit. Pàg. 263.

⁵³ ANTIGÜEDAD, M. D. i AZNAR, S., op. cit. Pàg. 178.

⁵⁴ BUENDÍA, R. i GÁLLEGO, J., op. cit. Pàg. 263.

La nit del 27 de febrer de 1933, un mes després de que Adolf Hitler fos anomenat Cancellier del Reich, l'edifici del Parlament va patir un greu incendi. (Fig. 19) Posteriorment, les investigacions van decretar que sense cap mena de dubte aquest va ser provocat, essent els nazis els grans beneficiats per la catàstrofe.⁵⁵ A partir d'aquest moment els diputats, que ja només eren del partit nacionalsocialista, es van reunir a l'edifici de la krolloper. Paral·lelament l'edifici del Reichstag, parcialment en runes, va ser utilitzat com a sala d'exposicions propagandístiques de les directrius nazis amb títols com "El jueu etern" o "El bolxevisme sense màscara". En el transcurs de la Segona Guerra Mundial, es va convertir en una autèntica fortalesa militar, utilitzat per fabricar armament, com a hospital de campanya i fins i tot es va instal·lar allà el servei de ginecologia de l'Hospital Central de Berlín.

Un cop finalitzada la Guerra, l'edifici quedà molt malmès i continuà en estat de semiruïna fins el 1954, en que per motius de seguretat es va decidir dinamitar la cúpula. Al llarg dels següents anys es va anar assegurant la resta de l'edifici, el 1957 l'estat ja va començar la restauració completa del Reichstag, desconeixent encara quina funció ocuparia dins el nou panorama polític amb una Alemanya dividida. Novament es va fer un concurs de projectes que guanyà Paul Baumgarten. Les obres es van allargar fins 1973, i es van fer significatives modificacions respecte l'edifici original. Bona part de la decoració escultòrica de la façana va desaparèixer, es va reduir l'alçada de les torres laterals, i no es va reconstruir la cúpula. Pel que fa a l'espai interior es va crear una nova planta per augmentar la superfície útil. Amb la unificació d'Alemanya el 1990, es va decidir que calia modernitzar l'edifici i fer algunes modificacions. Es va convocar com en els casos anteriors un concurs de projectes que guanyà l'arquitecte Sir Norman Foster. El nou projecte no preveia cap coronament ni cúpula, però davant les pressions mediàtiques i dels diputats, el 1995 es modifica el disseny i s'afegeix una gran cúpula de vidre transitable.⁵⁶

En el relatiu a l'exterior de l'edifici, la façana principal s'estructura entorn un gran pòrtic ubicat a la part central, avançat respecte a la línia de la resta de l'edifici. El pòrtic està format per sis columnes d'ordre compost, rematades per un gran frontó. Ocupa l'alçada total de l'edifici, que a les parets laterals es divideix en dos pisos de finestres, a

⁵⁵ German Bundestag Web [en línia], [Consulta: 16 de març de 2014]. Disponible a: <http://www.parlament.ch/e/service-presse/parlamentsgebaeude/Documents/Brosch%C3%BCre_A5_Englisch.pdf>.

⁵⁶ *The eagle has risen* [en línia], Berlín, The Guardian, 19 d'abril de 1999, [Consulta: 15 de març de 2014]. Disponible a: <<http://www.theguardian.com/theguardian/1999/apr/19/features11.g2>>.

les que cal afegir una planta semisoterrani al nivell de les rampes i la gran escalinata. (Fig. 20) Entre les finestres s'alternen semicolumnes també d'ordre compost que sostenen un entaulament amb mènsules i dents de serra que recorre tot el perímetre de l'edifici. Dues torres flanquegen els angles de la façana, són de planta quadrada, amb una alçada total de tres pisos. Tota la decoració de la façana està pensada per evocar la formació de l'Imperi el 1871, així com el poder i autoritat del rei de Prússia com a Kàiser. L'escut en relleu situat al frontó, la corona imperial que rematava la cúpula original, així com l'al·legoria de la nació alemanya sobre la porta principal, són tres dels símbols que millor reflexen aquesta voluntat. La majoria de la decoració de la façana va ser feta per Reinhold Begas entre 1894 i 1898. A més dels elements esmentats, tota la façana està plena de símbols que fan referència als estats i regnes que integraven el II Reich. Aquest apareixen en forma d'escuts, la personificació de les ciutats com al·legories o amb la personificació dels rius Rin i Vístula com a eixos vertebradors dels diferents territoris. Finalment, cal fer esment a la inscripció que hi ha a la part baixa del frontó "Dem Deutschen Volke" (Al poble alemany). Aquesta va ser projectada per Wallot al disseny original, però no va ocupar el seu lloc fins gairebé vint anys després, al 1916 en plena Primera Guerra Mundial. Les lletres van ser realitzades pel dissenyador Peter Behrens, utilitzant caràcters uncials, molt populars a l'època.⁵⁷ Per a la seva realització es va utilitzar el bronze provinent de dos canons francesos obtinguts a les "Guerras d'alliberació" entre 1813-1815. Hi ha diverses teories per explicar aquest fet, l'aversion del propi emperador vers la institució parlamentaria podia haver evitat que la inscripció ocupés el seu lloc, però amb l'arribada al poder del Partit Socialdemòcrata d'Alemanya es va produir un canvi de mentalitat i calia una actitud reconciliadora. D'altra banda, podria tractar-se d'un gest polític per pujar la moral de la població, consumida per les conseqüències de la guerra.⁵⁸

Tot i que no forma part de l'estructura arquitectònica de l'edifici, "l'empaquetament" del Reichstag per part de l'artista conceptual Christo Vladimirov, va suposar un abans i un després en la seva història. Entre el 24 de juny i el 7 de juliol de 1995, l'edifici va estar completament embolcallat per milers de metres quadrats de tela platejada ignífuga i cordes de polipropilè blau. (Fig. 21) En aquest veu període de

⁵⁷La cal·ligrafia uncial és un tipus d'escriptura en que tot el text s'escriu en lletres majúscules. Utilitzada preferentment entre els segles III i VII pels escriptors grecs i romans, després es va rellevar el seu us per a títols i lletres capitals.

⁵⁸ German Bundestag Web [en línia], [Consulta: 16 de març de 2014]. Disponible a:< http://www.parlament.ch/e/service-presse/parlamentsgebaeude/Documents/Brosch%C3%BCre_A5_Englisch.pdf>.

temps, l'edifici va rebre més de cinc milions de visitants. De la mateixa manera la performance va tindre gran repercussió internacional, donant a conèixer el Reichstag a nivell mundial.⁵⁹

Pel que fa als espais representatius, degut a la història convulsa de l'edifici, no s'ha conservat cap amb la decoració original. Cal fer esment al Saló de Sessions, del qual es tenen algunes referències per gravats com el de la Fig. 22. Com en la majoria d'estances de l'edifici original, destacaven els revestiments de les parets en fustes nobles de roure i fustes tropicals, degut en part a les seves qualitats acústiques i a la voluntat de Wallot d'imitar l'estil Renaixentista Alemany dels segles XVI i XVII. Es va optar per ubicar l'hemicicle en una gran sala de planta rectangular, disposant la graderia en semicercle ascendent a mesura que s'acosta a la part central, per tal d'encabir el major nombre de diputats. A tot el perímetre de la sala hi havia una tribuna a la que s'hi accedia per unes escales independents. La part baixa de les parets estava completament revestida per rics plafons de fusta decorats amb motius geomètrics, mentre que al nivell superior la decoració es concentrava a les pilastres que separaven les obertures de la tribuna, així com els grans canelobres de bronze encastats en elles. El gran protagonista de l'espai era el sostre, format per un cassetonat perimetral que a la part central deixava pas a una gran cúpula rectangular de vidre i ferro.

La cambra va quedar totalment destruïda amb l'incendi de 1933 i no es va rehabilitar com els altres espais interiors, en el transcurs de la Segona Guerra Mundial, l'estructura de part de les parets que encara es conservava es va acabar de malmetre. Paul Baumgarten entre 1961 i 1973, va fer un nou hemicicle. Aquest es va doblar en tamany respecte a la sala original, per donar cabuda a tots el parlamentaris d'una hipotètica Alemanya reunificada. La nova democràcia va voler optar per un estil sobri i auster lligat a l'estètica contemporània de l'època, que no el relacionés amb historicismes que poguessin recordar el passat imperial o la recent dictadura per la que acabava de passar l'edifici.⁶⁰ Amb la reunificació d'Alemanya el 1990, es va decidir traslladar novament el govern federal de Bonn a Berlín, recuperant així les funcions originals del Reichstag com a seu del poder legislatiu. El nou projecte de modernització

⁵⁹ COMAS, J., *Berlín se rinde al espectáculo de Christo* [en línia], Berlín, El País, 18 de juny de 1995, [Consulta: 15 de març de 2014]. Disponible a: <http://elpais.com/diario/1995/06/18/cultura/803426401_850215.html>.

⁶⁰ German Bundestag Web [en línia], [Consulta: 16 de març de 2014]. Disponible a: <http://www.parlament.ch/e/service-presse/parlamentsgebaeude/Documents/Brosch%C3%BCre_A5_Englisch.pdf>.

de l'edifici a càrrec de Norman Foster, va eliminar els afegits de Baumgarten dels anys 60 així com el seu hemicicle. Es va construir un de nou al centre de l'edifici que ocupa la seva alçada total al llarg dels tres pisos. A més, es va afegir una sala de premsa i es va modificar la disposició interior, orientant la tribuna de la cambra a la part oriental, tal i com es conserva avui dia.

2.2.4. Parlament d'Hongria (Budapest 1885 – 1904)

Hongria no tenia cap institució de caire públic per legislar o governar el país, el poder estava en mans de la noblesa i especialment en els prelats, que posseïen gran extensions de terreny amb diverses institucions i pobles vinculats a ells.⁶¹ A mitjans del segle XIX la situació al país va començar a canviar, va ser decisiva la influència del poeta i dramaturg Mihály Vörösmarty, que va comportar la coneguda com “Era de la reforma” a Hongria, estretament vinculada al Romanticisme. A aquest primer moviment el va seguir la Revolució de 1848. Es va veure la necessitat de construir un espai físic on el poble es pogués reunir, en contrapunt al Palau Reial situat al turó de Buda, es va triar per al nou edifici la riba de Pest del riu Danubi. Tanmateix, el procés es va allargar diverses dècades i fins el 1882 no es va convocar un concurs de projectes per a la construcció definitiva d'un Parlament. Es va seleccionar el disseny d'Imre Steindl, professor a la Universitat d'Arquitectura. Va proposar un estil eclèctic historicista fruit de la combinació d'elements antics de la cultura clàssica i moderns, on té especial pes el gòtic i el món medievalitzant. Sense cap mena de dubte Steindl es va deixar influenciar pel Gothic Revival que es va desenvolupar a Anglaterra des de 1830, lligat a figures com Sir Charles Barry i Augustus Pugin, i la seva obra mestra, el nou Palau de Westminster construït entre 1840 i 1870.⁶²

La primera pedra es va col·locar el 12 d'octubre de 1885, la colossal construcció, que en alguns períodes va arribar a tenir més de 1.000 treballadors, va trigar però 17 anys en finalitzar-se. En tot moment es va seguir la doctrina d'utilitzar materials hongaresos, amb tècniques pròpies treballades pels artesans i les indústries nacionals, per tal de revifar l'economia del país. Per poder sostenir el pes de l'estructura, es va reforçar el terreny pantanós de la llera del Danubi amb una plataforma de formigó de 5

⁶¹Els prelats eren el cap visible d'una prelatura, dignitat eclesiàstica catòlica concedida pel Papa. Pot incloure una jurisdicció territorial o personal. El terme deriva del llatí *praelatus* (preferir), fent al·lusió a la seva característica especial per sobre la resta del clergat.

⁶² PEVSER, N., op. cit. Pàg. 51.

metres de gruix. L'edifici és d'unes grans dimensions, superiors a la majoria de parlaments europeus, ocupa una superfície de 268 metres de llarg per 123 metres d'ample a la part central. Aquest volum podria encabir segons una estadística feta pel propi Parlament, fins a 50 edificis d'apartaments de cinc pisos al seu interior.⁶³ Continuant amb aquesta línia, algunes dades més permeten fer-se una idea més exacte de les dimensions: el Parlament té 27 portes d'accés, un total de 29 escales interiors, 691 estances i 13 ascensors públics i de servei.⁶⁴ El motiu d'aquestes dimensions era vendre una imatge d'una nova Hongria forta, i sobretot reflexar el nou poder del poble. També cal tenir present la rivalitat amb el Parlament de Viena, del que el país havia format part fins a la seva independència.

La planta es va estructurar de manera simètrica, a partir de dues ales idèntiques unides per una gran sala central coberta per una cúpula. Aquesta estructura respon a les necessitats pràctiques de l'edifici, que havia d'acollir un sistema polític bicameral. D'aquesta manera cada ala de l'edifici es va destinar a la Cambra Alta i la Cambra Baixa amb les seves estances vinculades. Des de desembre de 1944 l'organització parlamentària és unicameral. De la mateixa manera, un cop finalitzada la Segona Guerra Mundial a més del poder legislatiu del país, l'edifici va acollir també l'executiu. A l'ala nord es van instal·lar les oficines del Primer Ministre en paral·lel a les ja existent del President del Parlament; mentre que a la sud les del President de la República.

Actualment, l'antiga Cambra Alta s'utilitza per a la celebració de conferències internacionals, presentacions i actes oficials; mentre que la Cambra Baixa és la que acull tota l'activitat legislativa. A més de les funcions descrites des de l'any 2000 l'edifici acull un petit museu de la història d'Hongria, on les destaquen les joies de coronació, la corona, el ceptre, l'orbe i l'espasa. Totes elles fetes en plata i or amb incrustacions de pedres precioses, seguint l'estil renaixentista.

En el referent a l'aparença exterior de l'edifici, estèticament la façana principal es considera la que mira cap al riu Danubi, però la porta principal oficial es troba al costat oposat, a la Plaça de Kossuth. Es especialment aquí, on es veu clarament la influència del Gothic Revival anglès i el model arquitectònic de Westminster. Tanmateix, Steindl

⁶³ Budapest Parliament Web [en línia], [Consulta: 26 d'abril de 2014]. Disponible a: < <http://www.budapest-parliament.com/building.php>>.

⁶⁴ Vid. supra.

va introduir nous elements per fer més funcional l'edifici, així com formes que poc tenen a veure amb el món gòtic com la gran cúpula que corona l'edifici. (Fig. 23)

La façana principal és més discreta en quant a l'arquitectura, no té tants pinacles ni galeries; però en canvi té una decoració escultòrica molt més rica. Al llarg de tota la façana hi ha un total de 90 escultures combinades amb escuts d'armes en relleu dels diferents territoris del país. La porta d'accés es troba al centre en un mòdul destacat respecte a la línia de façana. Aquest mòdul està flanquejat per dues torres integrades dins l'estructura, així com una petita porxada que precedeix la porta. Dita porxada, actua com a primer espai de rebuda al visitant, està ricament decorada amb les pintures al·legòriques de Karoly Lotz "Apoteosi de la legislació" i "Glorificació d'Hongria". Precedeix la porxada una escalinata flanquejada per dos lleons de bronze. A ambdós costats s'estén l'edifici de manera simètrica, amb un primer tram més avançat, que després retrocedeix donant forma al nucli central de l'edifici encaixat entre les quatre torres de les cantonades rematades per pinacles.

Aquesta riquesa exterior també es tradueix als espais representatius interiors. Novament d'un tamany molt superior a l'habitual, que ja es fa present a l'escalinata principal, sens dubte una de les estances més impressionants de l'edifici. (Fig. 24) Concebuda com una majestuosa catedral gòtica, dona cabuda a tres trams d'escales, que en darrer es bifurquen en dos ramals. Al seu perímetre hi ha un distribuïdor que es genera a partir de les columnes que sostenen els diferents trams de voltes apuntades. Tot l'espai està ricament decorat amb temes relatius a la funció de l'edifici com els frescos del sostre dedicats a "L'apoteosi de la Legislació", les diferents escultures situades entre les columnes o els relleus de la part baixa. A continuació s'accedeix a la Sala de la Cúpula. (Fig. 25) És l'espai immediatament posterior a la part superior de l'escalinata abans descrita. La cúpula té una alçada total de 96 metres, que a l'interior es tradueix en un espai de planta circular, amb una gens menyspreable alçada de 27 metres.⁶⁵ Aquesta sala està emplaçada al centre de l'edificació, actuant com a eix d'unió entre l'ala dreta i esquerra; és a dir com a espai de reunió entre els diputats de la Cambra Alta i la Baixa. Novament seguint els models catedralicis d'època gòtica, les parets de la sala s'estructuren entorn un primer nivell d'arcades apuntades, sobre les quals hi ha una galeria a mode de trifori i per sobre un pis de finestral apuntats com si fos un claristori, des d'on arrenca l'estructura interior de la cúpula. En el relatiu a la decoració, destaquen

⁶⁵ Budapest Parliament Web [en línia], [Consulta: 26 d'abril de 2014]. Disponible a: < <http://www.budapest-parliament.com/building.php>>.

les 16 escultures dels governants dels territoris primitius hongaresos disposades entre les arcades inferiors.

L'actual Saló de Sessions està emplaçat a l'antiga Cambra Alta, destaca la seva planta poligonal, amb tres costats en angle recte i el darrer de forma absidal, per afavorir la col·locació de la graderia en semicercle. Les parets s'organitzen a partir de grups de tres arcades apuntades, en el que podria recordar l'estructura d'un claustre. (Fig. 26) Sobre d'aquestes arcades es situa un passadís perimetral comunicat amb la sala també amb grups triples d'arcades en tres dels costats, i amb arcades cegues al mur de la tribuna, on hi ha emplaçat un rellotge al centre. Per sobre d'aquest nivell, grans finestrals apuntats i entre ells les pilastres que recullen els nervis del sostre. L'espai està cobert amb un sostre pla cassetonat, amb nervis als angles reforçats amb tirants metàl·lics que descansen a les pilastres de les parets laterals. Degut a la forma poligonal de l'espai, no tots els cassetons són de la mateixa mida i forma. Estan decorats amb pintures de motius geomètrics i plafons en relleu disposats de manera alterna al centre de cadascun. La tribuna i el cadiram estan fets en roure d'Eslavonia, de gran qualitat i duresa. Els seients dels diputats estan entapissats amb cuir marró, mentre que els destinats als ministres, situats a la primera filera interior, són de vellut. Per raons d'acústica la tribuna es va situar a una alçada superior del que és habitual, a un nivell intermig es situa l'espai per a l'orador amb dues taules a cada banda per els taquígrafs. Darrere la tribuna, sota sis petites arcades destaquen les corresponents sis escultures al·legòriques en marbre blanc, i al centre, sota una arcada major l'escut d'armes de l'Imperi Austrohongarès com a monarquia dual. A ambdós costats pintures al tremp realitzades per Zsigmond Vajda. La de l'esquerra mostra la coronació de Francesc Josep com emperador. D'altra banda la de la dreta té un estil molt més modern, representa l'obertura de la primera sessió de l'Assemblea Representativa Popular d'Hongria el 5 de juny de 1848.

2.2.5. Bundeshaus (Berna 1894 – 1902)

Suïssa sempre ha destacat per la seva neutralitat, i així ho reflexa el seu Parlament concebut amb un llenguatge propi. Allunyat de les grans construccions neogòtiques o neogregues, s'opta per un palau més modest que inclou dues construccions anteriors que

ja acollien part de l'activitat legislativa des de la fundació de Suïssa com a estat Federal el 1848. Des de la seva creació, el Palau Federal acull el govern (Consell Federal) i l'Assemblea Federal de Suïssa (Consell Nacional i Consell dels Estats).⁶⁶

L'edifici es va construir entre 1894 i 1902, segons el projecte de l'arquitecte Hans Wilhelm Auer. Va ser projectat per unir les dues construccions anteriors ubicades als extrems de la Plaça Federal de Berna, que actualment són les ales est i oest de l'edifici. La primera d'elles va ser construïda entre 1852 i 1857; i la segona entre 1888 i 1892 com una ampliació de l'anterior. Tots els materials emprats en la seva construcció provenen de diversos indrets del país, destacant especialment la característica pedra sorrenca (Ostermundigen), que s'ha convertit en tot un referent de les construccions suïsses.⁶⁷ Es va voler apostar per una construcció on destaca el luxe decoratiu i la riquesa de materials, a la que es va destinar un pressupost de més de 7 milions de francs.⁶⁸

L'aspecte exterior de l'edifici recorda l'esquema típic de palau renaixentista italià, especialment en l'organització dels diferents nivells dels cossos laterals. (Fig. 27) Pel que fa a la part central de la façana va ser definida com "neo-quattrocento" per la voluntat de revitalitzar els edificis públics de Munich del segle XV, en especial la Staatsbibliothek.⁶⁹ La decoració escultòrica de la façana va anar a càrrec de Rodo von Niederhäusern. Destaca el grup que corona el frontó amb tres figures al·legòriques representant la política amb la legislació i l'execució. Als dos extrems inferiors del frontó, hi ha dos grups a l'estil de les acròteres del món clàssic, obra de Laurenti del Tessin. El frontó està sostingut per quatre semicolumnes i dues pilastres als extrems d'ordre compost. Entre elles s'obren tres grans finestres d'arcades dobles i dos nixols als extrems. Aquests contenen les al·legories entronitzades de la Llibertat i la Pau, que fan parella amb les escultures homònimes del registre inferior fetes en bronze que representen els cronistes del passat i del present. Són obra de André Vibert i Hippolyte Raymond respectivament. Però sens dubte el més característic de l'edifici és la seva part posterior. Aquest té una marcada forma semicircular flanquejada per dues torres, que recorda el segell personal de Gottfried Semper en els seus teatres i òperes, com l'Òpera de Dresde o el Burgtheater de Viena. De la mateixa manera, també pot remetre al Palau

⁶⁶ STÜCKELBERGER, J., *Bundeshaus* [en línia], Historischen Lexikon der Schweiz, 7 de maig de 2010, [Consulta: 11 de maig de 2014]. Disponible a: <<http://www.hls-dhs-dss.ch/textes/d/D11007.php>>.

⁶⁷ Swiss Parliament Web [en línia], [Consulta: 4 de maig de 2014]. Disponible a: <http://www.parlament.ch/e/service-presse/parlamentsgebaeude/Documents/Brosch%C3%BCre_A5_Englisch.pdf>.

⁶⁸ Vid. supra.

⁶⁹ PEVSER, N., op. cit. Pàg. 50.

del Trocadero de París, construït per l'Exposició Universal de 1878 amb un característic perfil arrodonit. Tant aquestes dues torres com la central, estan cobertes per cúpules abombades seguint models barrocs típics de l'arquitectura francesa, com als pavellons del Palau de les Tulleries de París; però en aquest cas recobertes de teules de bronze.

L'edifici va ser completament renovat entre 2006 i 2008, per tal de modernitzar els espais interiors, i restaurar les parts exteriors més malmeses per l'erosió.

Dels espais representatius de l'interior de l'edifici, un dels més sorprenents és el vestíbul principal, cobert per una gran cúpula d'acer i vidre. (Fig. 28) Actua com a nexa d'unió entre les dues cambres, i aplega sota un ric programa iconogràfic la voluntat de l'edifici de representar tots els membres i territoris que formen el país. A tot el perímetre inferior de la cúpula, decorada amb vitralls entre els nervis que sostenen la llanterna cega, hi ha representats els escuts d'armes dels vint-i-dos cantons, acompanyats d'una cartel·la i la seva data d'adhesió. Al centre de la cúpula, dues victòries sostenen un tondo amb la creu que representa el país, feta en mosaic per Clemente Heaton. Envoltent la cúpula quatre vitralls ubicats entre les arcades que generen les trompes. Representen les quatre principals indústries del país. Sota la gran cúpula, al replà on neixen els dos ramals secundaris de l'escalinata destaca l'escultura "Els tres confederats" obra de J.A. Vibert, fent al·lusió als primers membres que es van unir per formar una primitiva Suïssa al jurament de Rütli de 1291. Seguint amb aquesta línia, al pedestal hi ha les escultures de quatre soldats d'infanteria en referència als quatre grups lingüístics del país. Completa el programa iconogràfic un gran relleu amb la llegenda de Guillem Tell.⁷⁰

El Parlament suís es regeix per un sistema bicameral, format pel Consell d'Estats i el Consell Nacional. El primer el formen 46 membres en representació dels cantons; mentre que el segon està format per un total de 200 membres en representació de la totalitat de la població. Cal fer esment a una característica especial del sistema parlamentari suís, a diferència d'altres països, no hi ha una jerarquia entre els diferents membres del Consell Federal. Cada any entre els membres elegits s'escull un President que actua com a "primus inter pares" (primer entre iguals).⁷¹

⁷⁰ STÜCKELBERGER, J., *Bundehaus* [en línia], Historischen Lexikon der Schweiz, 7 de maig de 2010, [Consulta: 11 de maig de 2014]. Disponible a: <<http://www.hls-dhs-dss.ch/textes/d/D11007.php>>.

⁷¹ Swiss Parliament Web [en línia], [Consulta: 4 de maig de 2014]. Disponible a: <http://www.parlament.ch/e/service-presse/parlamentsgebaeude/Documents/Brosch%C3%BCre_A5_Englisch.pdf>.

La Cambra del Consell d'Estats, destaca per diverses particularitats. D'una banda pel seu tamany, reduït per ser una cambra parlamentaria. De l'altre per la situació de la tribuna davant tres grans finestral, i no d'una paret cega decorada amb els emblemes i la simbologia del país com és habitual. (Fig. 29) També cal fer esment al fresc d'Albert Welti situat a un dels laterals. Representa una assemblea popular a l'aire lliure (Landsgemeinde) al cantó de Nidwalden. Aquest és el procediment típic de democràcia directa al país des del segle XVIII. Il·lumina l'espai una esplèndida aranya de bronze, que ja formava part de la decoració original de l'edifici, denotant la modernitat de la construcció equipada amb electricitat ja al 1902.

En el relatiu a la Cambra del Consell Nacional, és de planta semicircular amb un gran hemicicle. Destaquen els revestiments en fusta de la part inferior de les parets, així com del mobiliari. A un segon nivell, encaixada en el mur s'obre una tribuna correguda, oberta a la sala per grups de tres arcades de mig punt. Cobreix l'espai una gran claraboia semicircular de vidre i plom. Rere la tribuna destaca el gran fresc obra de Charles Giron, on plasma el prat de Rütli entorn el llac de Lucerna amb els cims de Mythen, indret considerat com el punt de naixement de la Confederació. A ambdós costats de la pintura hi ha les escultures entronitzades de Guillem Tell com a símbol de la llibertat; i de Gertrud Stauffacher en al·lusió a la saviesa. Tanmateix, el que més destaca de la decoració de la sala són els 59 escuts d'armes de les diferents ciutats suïsses que envolten el perímetre superior de l'estança.

Finalment cal esmentar el Wandelhalle, el gran vestíbul de forma corba, que s'adapta a la característica part posterior de l'edifici. Per ell també s'accedeix a les dues cambres de representació, i es on els membres dels consells atenen les diferents entrevistes i recepcions. Destaca la decoració en pintura mural tant de les parets com del sostre obra d'Antonio Barzaghi, representant els principals oficis del país.

3. Anàlisi tipològica

A partir dels deu exemples esmentats anteriorment, es poden extreure diverses característiques de la tipologia “parlament” al segle XIX. D’una banda pel que fa a la qüestió estilística, hi ha una clara distinció entre les construccions d’arrel clàssica i les historicistes i eclèctiques. Cal dir que aquestes etiquetes tenen diverses limitacions, i per tant no són aplicables categòricament per a la seva classificació. Tanmateix, també cal afegir que donat que cada model ha evolucionat de manera independent, cadascun dintre d’un mateix estil tindrà les seves característiques pròpies. Aquest fet es vincula directament amb el concepte d’identitat i nació que tant va arrelar en aquesta època. Si ens centrem en les construccions d’arrel clàssica, aquestes s’inspiren fonamentalment en els grans temples del món grec. L’element més característic és el pòrtic d’accés a l’edifici, format per grans columnes que sostenen un frontó triangular. El Palau Bourbon de Paris va ser el primer d’aquesta tipologia, seguint les directrius establertes poc abans per la veïna església de la Madeleine. Val a dir, que habitualment aquest pòrtic purament neogrec es combina amb formes típiques dels palaus renaixentistes per als cossos laterals de l’edifici. Aquest és el cas tant de Madrid, com Lisboa, o fins i tot Viena paradigma del classicisme més pur. Fonamentalment, aquests elements forment part de la decoració del mur exterior com cornises, mènsules o la característica alternança de frontons semicirculars i triangulars sobre les finestres. Washington també s’inclou dins d’aquesta estètica, però visualment resulta molt diferent per les seves dimensions i per la gran cúpula (afegida posteriorment) que domina el conjunt. Aquestes construccions d’arrel clàssica es justifiquen considerant la democràcia grega com la forma de govern on emmirallar-se, i per tant s’estableix una continuïtat amb l’edifici que ha de representar aquest poder legislatiu.

En el relatiu als historicismes, Londres és el clar referent establint l’estil neogòtic com l’estil nacional anglès. Aquest ràpidament es va exportar als territoris vinculats a l’Imperi Britànic com el Canadà. El Parlament d’Ottawa, reflexa perfectament les directrius establertes per Barry i Pugin a Londres. A diferència dels edificis anteriorment esmentats, Anglaterra no busca com a referent el món clàssic. Té les seves arrels a l’Edat Mitjana, amb una forta monarquia que unificarà el poder civil i religiós amb l’aparició de l’Anglicanisme. Altres exemples com Budapest utilitzen el neogòtic

per desmarcar-se en el moment de la independència d'Hongria, creant un edifici colossal i completament oposat al model establert per Viena.

Finalment, els edificis més difícils de classificar són aquells considerats com eclèctics. Aquest terme sovint resulta molt ambigu i confús, estant encara en procés de definició i acceptació en diversos aspectes. Els Parlaments de Berlín i Berna, respondrien a aquesta classificació, construïts a partir de múltiples elements provinents dels diferents historicismes, sense que cap predomini d'uns per sobre dels altres dotant al conjunt d'una unitat estilística. D'una banda l'Imperi Alemany va intentar crear un nou estil arquitectònic nacional emprant els elements decoratius més destacats dels grans edificis de l'època, amb especial pes de l'Estil del Segon Imperi francès, que van combinar amb materials d'avantguarda com el vidre o el ferro. D'altra banda, Suïssa representa un fidel reflex de la seva política de neutralitat, va optar per un palau més modest amb un llenguatge propi allunyat de les grans construccions d'inspiració clàssica o neogòtiques. En el relatiu a la disposició de les estances interiors dels diferents parlaments, pel que fa als espais representatius, l'espai més important sempre és el Saló de Sessions, i en cas que el país estigui governat per un sistema bicameral, sempre predomina per la seva riquesa i decoració la Cambra Alta. Tots els models segueixen l'esquema d'amfiteatre clàssic format per una graderia disposada en hemicicle davant una tribuna, a excepció de Londres que utilitza el seu propi sistema. Únicament a Londres i per influència seva també a Ottawa les Cambres de representants s'organitzen seguint el sistema acusatori; i amb bancs, no cadires individuals. D'aquesta manera les seves sales s'organitzen enfrontant els bancs a banda i banda, amb un espai al mig on s'ubica la tribuna.

4. Conclusions

A partir de les característiques detallades a l'anàlisi tipològica, sense cap mena de dubte es pot establir una relació directa entre l'estil constructiu de determinats Parlaments i el context social i polític del país que representen. Fruit de la classificació anterior es poden establir unes connexions entre les evolucions dels diferents països. D'una banda estilístiques, com les ja esmentades entre l'Imperi Britànic i les seves colònies, que van adoptar també l'estil neogòtic. De la mateixa manera, amb l'oposició a un estil i les dimensions emprades per a la nova construcció, es pot assolir l'efecte contrari: desmarcar-se d'una gran potència. Aquest és el cas dels territoris que van assolir la independència com Hongria. Finalment, també cal fer esment a l'aparença tan dispar dels diferents parlaments. Tot i utilitzar els mateixos elements com pòrtics clàssics o pinacles, dintre de cada estil es nota la influència nacionalista de cada país i com aquesta ha fet que el resultat sigui únic a cada territori, fins al punt d'assolir en alguns casos com Alemanya un estil nacional propi a partir de l'eclecticisme.

5. Annex

Fig. 1

Antoine Claudet, Frontó de la façana principal, 1808.

Fig. 2

Jules Joly, Cambra de Diputats, 1832.

Fig. 3

Frederick Law, Jardins i terraces del Parlament Hill, 1884-1891.

Fig. 4

Thomas U. Walter, Cambra del Senat, 1859. (Fotografia de 1873).

Fig. 5

Cristino da Silva i Ventura Tierra, Escalinata i façana principal, 1941.

Fig. 6

Jean-François Colson, Cambra del Senat, galeria perimetral, 1865.

Fig. 7

Ventura Tierra, Sala de Sessions, 1903.

Fig. 8

Charles Barry i August Pugin. Palau de Westminster, 1840-1868.

Fig. 9

Charles Barry i Augustus Pugin. Cambra dels Lords, 1840-1847

Fig. 10

Charles Barry i Augustus Pugin, Cambra dels Comuns, 1840-1852.

Fig. 11

Narcis Pascual i Colomer, Façana principal del Palau de les Corts, 1850.

Fig. 12

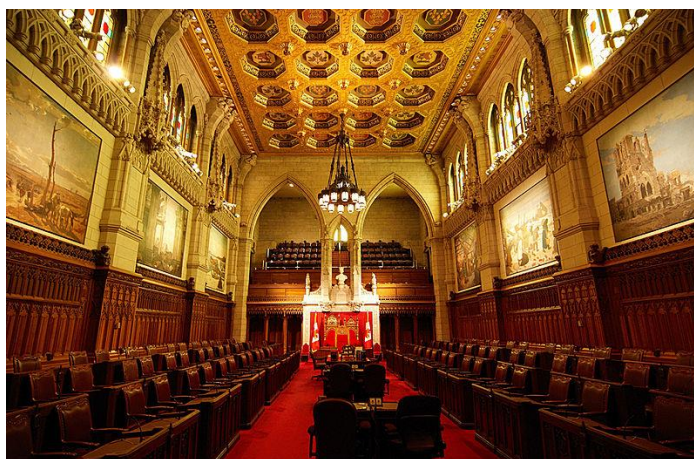
Narcis Pascual i Colomer, Saló de Sessions, 1850.

Fig. 13

Thomas Fuller i Quelió Jones, Parlament d'Ottawa, 1859-1867.

Fig. 14

John Pearson i Jean Marchand, Cambra del Senat, 1916-1922.

Fig. 15

Thomas Fuller i Quelió Jones, Biblioteca del Parlament d'Ottawa, 1859-1867.

Fig. 16

Theophil Von Hansen i Carl Kundmann, Façana principal del Parlament de Viena amb la font d'Atenea, 1902.

Fig. 17

Theophil Von Hansen, Saló de Columnes, 1884.

Fig. 18

Theophil Von Hansen, Sala Històrica, 1884.

Fig. 19

Façana principal del Reichstag després de l'incendi de 1933.

Fig. 20

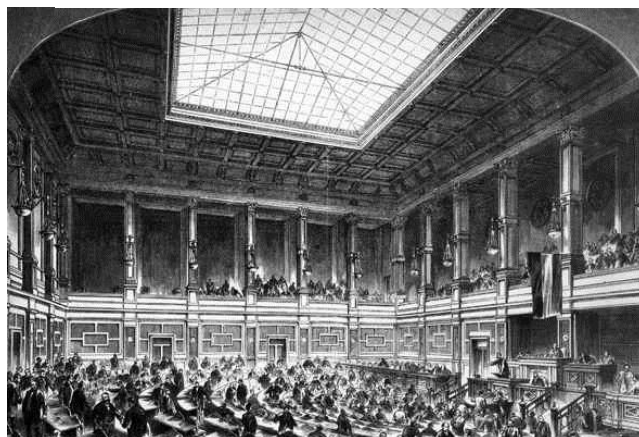
Façana segons el projecte de Paul Wallot amb la cúpula de Sir Norman Foster, 1995.

Fig. 21

Christo Vladimirov, "Reichstag empaquetat", 1995.

Fig. 22

Paul Wallot, Hemicicle, 1894.

Fig. 23

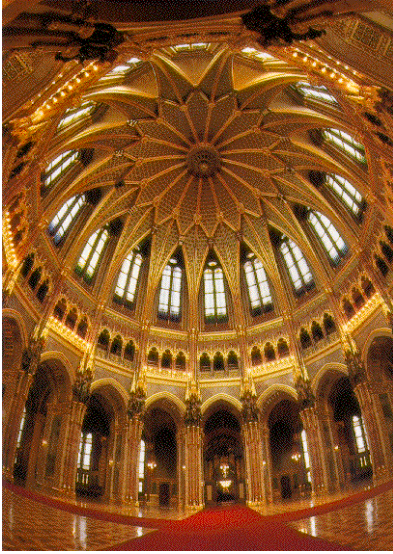
Imre Steindl, Parlament de Budapest vist des del Danubi, 1885-1897.

Fig. 24

Imre Steindl, Escalinata principal, 1897.

Fig. 25

Imre Steindl, Interior de la Sala de la Cúpula, 1897.

Fig. 26

Imre Steindl, Cambra Alta, 1897.

Fig. 27

Hans Wilhelm Auer, Façana principal del Parlament de Berna, 1894-1902.

Fig. 28

Hans Wilhelm Auer, Cúpula del vestíbul principal, 1894-1902.

Fig. 29

Hans Wilhelm Auer, Cambra del Consell d'Estats, 1894-1902.

6. Bibliografía

- ANTIGÜEDAD, M. D. i AZNAR, S., *El siglo XIX. El cauce de la memoria*, Madrid, Istmo, 1998. ISBN: 847090308X.
- ARGAN, G. C., *El Pasado en el presente: el revival en las artes plásticas, la arquitectura, el cine y el teatro*, Barcelona, Gustavo Gili, 1977. ISBN: 8425206936.
- BENEVOLO, L., *Historia de la arquitectura moderna*, Barcelona, Gustavo Gili, 1987. ISBN: 8425207975.
- BUENDÍA, R. i GÁLLEGO, J., *Arte europeo y norteamericano del siglo XIX*, Colección Summa Artis, Historia General del Arte, Vol. XXXIV, Madrid, Espasa-Calpe, 1990. ISBN: 8423952762.
- COLLINS, P., *Los ideales de la arquitectura moderna. Su evolución (1750-1950)*, Barcelona, Gustavo Gili, 1998. ISBN: 8425203422.
- CROOK, J. M., *The Greek revival: neo-classical attitudes in British architecture 1760-1870*, London, Murray, 1972. ISBN: 0719527244.
- HAUPT, A., *A Arquitectúra da Renascença em Portugal*, Lisboa, J. Rodrigues, [192-?].
- HITCHCOCK, H. R., *Arquitectura de los siglos XIX y XX*, Madrid, Cátedra, 1985. ISBN: 8437602750.
- HOBBSAWM, E., *La Era de la revolución (1789-1848)*, Barcelona, Editoril Crítica, 1998. ISBN: 8474238552.
- HOBBSAWM, E., *La Era del capital (1848-1875)*, Barcelona, Editoril Crítica, 1998. ISBN: 8474238730.
- MIDDLETON, R. i WATKIN, D. (Col.), *Arquitectura moderna*, Madrid, Aguilar, 1979. ISBN: 840333026X.
- MOLET, J. *Història de l'arquitectura: de la Il·lustració a l'Eclecticisme*, Barcelona, Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona, 2007. Pàg. 100. ISBN: 978-84-475-3186-8.
- NAVASCUES, P., *Arquitectura y arquitectos madrileños del siglo XIX*, Madrid, Instituto de Estudios Madrileños, 1973. ISBN: 8450058686.
- NORA, P. (Dir.), *Les Lieux de mémoire*, Vol. II, Paris, Gallimard, 1986. ISBN: 2070706583.
- PATETTA, L., *Historia de la arquitectura: antología crítica*, Madrid, Blume, 1984. ISBN: 847214299X.

- PEVSEK, N., *Historia de las tipologías arquitectónicas*, Barcelona, Gustavo Gili, 1980. ISBN: 8425209153.
- RAGON, M., *Histoire mondiale de l'architecture et de l'urbanisme modernes*, Vol. 1, Paris, Casterman, 1986. ISBN: 2203235101.
- ROTH, M., *Entender la arquitectura : sus elementos, historia y significado*, Barcelona, Gustavo Gili, 1999. ISBN: 8425217008.
- SEGRE, R., *Historia de la arquitectura y del urbanismo: siglos XIX y XX*, Madrid, Instituto de Estudios de Administración Local, 1985. ISBN: 8470884174.
- WATKIN, D., *Historia de la arquitectura occidental*, Colonia, Könemann, 2001. ISBN: 3829021429.

- Webgrafia

- Budapest Parliament Web [en línea], [Consulta: 26 d'abril de 2014]. Disponible a: <<http://www.budapest-parliament.com/building.php>>.
- COMAS, J., *Berlín se rinde al espectáculo de Cristo* [en línea], Berlín, El País, 18 de juny de 1995, [Consulta: 15 de març de 2014]. Disponible a: <http://elpais.com/diario/1995/06/18/cultura/803426401_850215.html>.
- EFE, *Aquí están las goteras del Congreso* [en línea], Madrid, El País, 19 de septiembre de 2013, [Consulta: 15 de març de 2014]. Disponible a: <http://politica.elpais.com/politica/2013/09/19/actualidad/1379601642_912866.html>.
- German Bundestag Web [en línea], [Consulta: 16 de març de 2014]. Disponible a: <http://www.parlament.ch/e/service-presse/parlamentsgebaeude/Documents/Brosch%203%20BCre_A5_Englisch.pdf>.
- Parliament of Canada Web [en línea], [Consulta: 18 de març de 2014]. Disponible a: <<http://www.parl.gc.ca/AboutArtArchHeritage.aspx?Language=E&Mode=1&Parl=41&Ses=2>>.
- Parliament of UK Oficial Web [en línea], [Consulta: 27 de març de 2014]. Disponible a: <<http://www.parliament.uk/about/living-heritage/building/palace/architecture/>>.
- Republik Österreich Parlament Web [en línea], [Consulta: 29 de març de 2014]. Disponible a: <<http://www.parlament.gv.at/ENGL/GEBF/ARGE/PARLINNEN/index.shtml>>.
- SÁNCHEZ, M., *Hallan restos humanos en el sótano del Congreso* [en línea], Madrid, El Mundo, 3 de febrer de 2009, [Consulta: 15 de març de 2014]. Disponible a: <<http://www.elmundo.es/elmundo/2009/02/03/espana/1233688648.html>>.

- STÜCKELBERGER, J., *Bundeshaus* [en línia], Historischen Lexikon der Schweiz, 7 de maig de 2010, [Consulta: 11 de maig de 2014]. Disponible a: <<http://www.hls-dhs-dss.ch/textes/d/D11007.php>>.
- Swiss Parliament Web [en línia], [Consulta: 4 de maig de 2014]. Disponible a: <http://www.parlament.ch/e/service-presse/parlamentsgebaeude/Documents/Brosch%C3%BCre_A5_Englisch.pdf>.
- *The eagle has risen* [en línia], Berlín, The Guardian, 19 d'abril de 1999, [Consulta: 15 de març de 2014]. Disponible a: <<http://www.theguardian.com/theguardian/1999/apr/19/features11.g2>>.
- *Un cachot découvert dans les murs de l'Assemblée* [en línia], Le Monde, 27 de maig de 2010, [Consulta: 12 de març de 2014]. Disponible a: <http://www.lemonde.fr/societe/article/2010/05/27/un-cachot-decouvert-dans-les-murs-de-l-assemblee_1364015_3224.html#xtor=RSS-3208>.
- Web de l'Assemblée Nationale de France [en línia], [Consulta: 12 de març de 2014]. Disponible a: <<http://www.assemblee-nationale.fr/histoire/palais-bourbon.asp>>.
- Web de l'Assembleia da República de Portugal [en línia], [Consulta: 8 de març de 2014]. Disponible a: <http://app.parlamento.pt/visita/visita_virtual/index.html>.
- Web del Congrés dels Diputats de Madrid, Visita Virtual [en línia], [Consulta: 12 de març de 2014]. Disponible a: <<http://www.congreso.es/visitanueva/inicio.jsp>>.
- Web of the U.S. Capitol Building in Washington [en línia], [Consulta: 28 d'abril de 2014]. Disponible a: <<http://www.aoc.gov/history/capitol-hill>>.